

eromniea

Anu III nr. 5 (104)

SĂMBĂTĂ

3

FEBRUARIE

1968

12 pagini 1 leu

săptămînal politic, social, cultural

În celelalte pagini:

Colocviu în fața hărții

(pag. a III-a)

Un mare fiu al Iașului:

Pictorul Theodor

Pallady

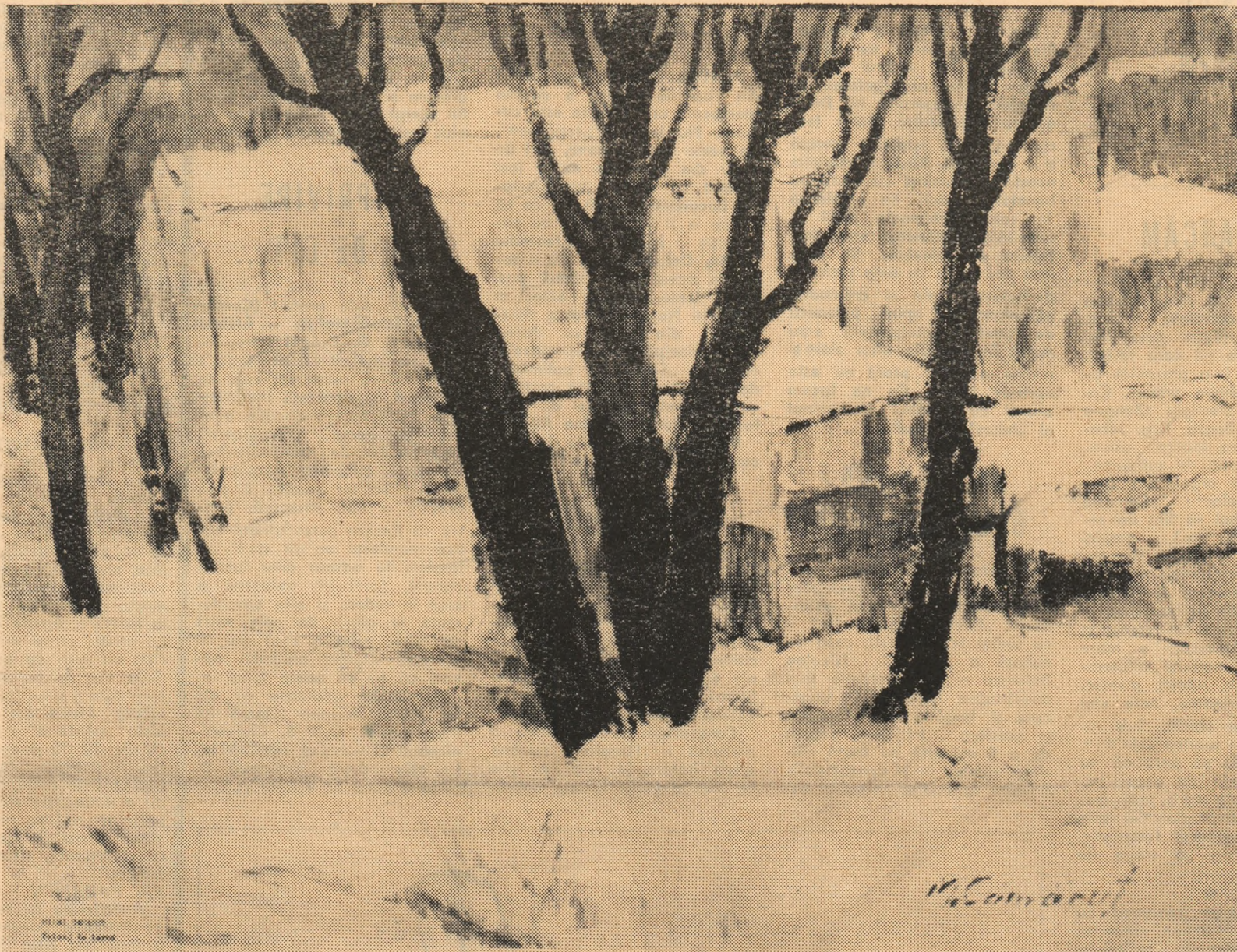
de Petru Comarnescu

(pag. a V-a)

Schițe de

Franz Kafka

(pag. a XII-a)

Mihai Cămaru:

Peisaj de iarnă (ulei)

FILOZOFIA CA DISCIPLINĂ ȘTIINȚIFICĂ (I)

În psihologia contemporană a gândirii și comunicării a fost enunțat un principiu, care poate fi considerat ca avînd putere de lege: gîndirea nu poate fi mai precisă decît limbajul în care este formulată. Iată de ce uneori chestiunile de terminologie, preocupările de a preciza semnificația și regulile de folosire a cuvintelor se pot referi la probleme care privesc orientarea noastră în lume, în acțiune, cunoaștere și în orizontul valorilor culturale.

Paul Valéry era incredințat că una din cauzele majore ale „crizei spirituale” a Occidentului — pe care o denunțase cu atîta pasiune și amărăciune între cele două războaie mondiale — ar consta în **confuzia de planuri**. Chiar dacă nu poate fi socotită cauză, confuzia de planuri reprezintă, de bună seamă, un simptom, semnul de criză, dezorientare, eroare. Cu cit fenomenul vizat e mai complex, cu atît devine, desigur, mai anevoioasă punerea în lumină a confuziei de planuri (sau, în termenii semioticii: a confuziei nivelului semantic).

Posibilitatea unor interpretări viciate de amintita confuzie de planuri este și mai mare dacă ne referim la concepte de extremă generalitate (și, ca atare, într-o concepție dialectică de maximă complexitate). Acestei clase de concepte îi

apartine și cel de „filozofie”, care desemnează, de obicei, sisteme de enunțuri, propoziții care se referă la lume ca totalitate, la existență, în genere, în raport de reciprocitate dialectică cu existența particulară și destinul omului, ca îns și comunitate. De aceea, în legătură cu acest termen, poate mai mult și mai des ca în legătură cu oricare altul, se ivește necesitatea **redefinirii** conceptului și domeniului desemnat prin „filozofie”.

Nu ne propunem un asemenea obiectiv cuprinzător. Încercăm numai unele precizări privind „dimensiunea pragmatică” a cuvîntului, adică referitoare la folosirea lui. O asemenea tentativă de desprindere a unor reguli de folosire a termenului „filozofie”, ni se pare necesară datorită ambiguității sau mai bine zis polisemiei (semnificațiilor multiple) care i se asociază și în publicistica noastră.

Iată, de pildă, Traian Herseni scrie că „există o filozofie a tineretii, a dragostei, a vieții, o filozofie a familiei, a profesiei, a creației, o filozofie a durerii, a bătrîneții, a morții etc.”, adică, după același autor „există o filozofie (în sens de concepție despre lume, dar mai ales despre viață), pe care și-o făurește fiecare din noi, nu numai după datele subiective ale trăirii, ale experienței umane, individuale sau

colective, care după mine (Tr. H.) este tot „filozofie”, dar alt gen de filozofie, decît cea științifică, elaborată de filozofii de profesie pe baza dezvoltării științelor”¹.

Modul în care se folosește termenul „filozofie” în textul citat mai sus este destul de răspîndit. Oricît de răspîndit ar fi el, un asemenea mod de a înțelege semnificația termenului duce tocmai la permanentizarea unei nedorite confuzii de planuri. Expresiile „filozofia tineretii, a dragostei etc.” pot desemna o mulțime atît de neomogenă de semnificații încît simpla lor enumerare pledează împotriva unei atari întrebuintări a lui. Să analizăm doar una din aceste expresii: „filozofia tineretii”. Înțelesurile ce se pot asocia ar putea fi: 1) filozofie despre tinerete (=tineretea ca temă a reflecției filozofice), 2) filozofie a tineretii (=filozofie care exprimă punctul de vedere, interesele, atitudinea etc. tineretului, ca categorie socială), 3) filozofie a tineretii (=filozofie care exprimă starea de spirit, psihologia tineretului, ca vîrstă psihologică, sau mai larg ca modalitate spirituală: disponibilitate, deschidere față de inovație), 4) filozofie a tineretii (=filozofie făcută de tineri) etc. etc. În toate aceste interpretări semantice posibile ale expresiei, termenul „filozofie” poate avea din nou semnifica-

ții diferite: A) „a filozofia” = a reflecta, în înțeles larg, asupra sensului unor evenimente etc.; B) filozofie = concepție despre lume (sau viață) „pe care și-o făurește fiecare dintre noi...” și care este „alt gen de filozofie” decît C) filozofia = disciplină științifică. Deocîndată nu vom căuta să determinăm mai de aproape și în mod explicit conținutul la care se referă fiecare din aceste semnificații ce se pot discerne. La aceste semnificații am vrea să mai adăugăm și pe aceea, la fel de răspîndită, pe care o întîlnim într-un spirit ritual eseu al acad. Gr. C. Moisil, **Matematicianul — erou de roman**². În aceste cugetări interesante, eminentul matematician-gînditor-filozof, chiar cînd respinge ideea filozofiei ca efort „de a înțelege lumea; ca un tot”³ — asociază termenului un înțeles, ce i se atribuie acestuia destul de frecvent: D) filozofie = reflecție critică asupra cunoașterii științifice, asupra unei discipline particulare, dintr-un punct de vedere exterior celui al disciplinei date („Orice cercetător e un profesor, care vrea să-l învețe pe ceilalți, măcar ce-a descoperit el de obicei mai mult: felul cum înțelege el ceea ce au descoperit alții, o parte din știința de care se ocupă, toată știința de care se ocupă, relațiile ei cu științele vecine, cu cele mai puțin ve-

cine, întreaga sa filozofie” sublt. noastră).

Și semnatarul acestor rînduri e convins că în scrierile de filozofie tradițională și mai ales în cele **școlare** există multe pseudo-probleme. De asemenea, e firesc ca filozofia (care pentru noi nu se reduce la cea predată în școli) să-și asimileze metodele de gîndire și de investigație ale epocii. Se poate limita însă filozofia — și cunoașterea umană în genere — la metodele și perspectivele deja găsite și efectiv utilizate? Există un **temei** să se impună limite de acest fel? În cunoașterea științifică nu poate fi legitimată nici o interdicție de asemenea natură... De ce am fi în drept să impunem filozofiei ca absolute puncte de vedere și metode care, **în prezent**, și în anumite discipline științifice, au o validitate relativă? Putem statua limite invenției? „Omul de știință este interesat de filozofie, dar nu de orice filozofie” — scrie Gr. C. Moisil. Printre problemele filozofice care interesează omul de știință se menționează paradoxele „de la cele ale școlii din Megara și pînă la cele ale logicii matematice”. Și se precizează: „În studiul lor se vede poziția nouă a omului de știință în contrast cu cea a filozofului clasic” (p. 139). (Am impresia că textul se referă, de fapt, la filozofia de catedră, nu la cea

„clasică”). Problema paradoxelor a preocupat gîndirea filozofică. E drept că procedeele clasice ale analizei și criticii filozofice nu au permis rezolvarea lor satisfăcătoare și abia în limbajul de precizie al matematicii și cu procedeele acestea au putut fi înlăturate. Totuși, studiul formal al paradoxelor și al metodelor pentru eliminarea lor rămîne un domeniu **afilozofic**; nici nu vîd cum ar fi cu putință soluționarea cu mijloace pur matematice a problemelor **filozofice** legate de paradox: apariția paradoxelor se datorește oare exclusiv imperfecțiunilor limbajului sau are fie un **temei ontic** (în existență), fie unul gnoseologic (în structura cunoașterii)? Dacă răspunsul la partea a doua a alternativei e afirmativ, atunci ce funcție de cunoaștere sau metodologică (negativă sau pozitivă) îndeplinesc ele? etc. etc. Ceea ce apare **în plus** în problema filozofică a paradoxelor este legarea explicită (sau sugerată numai) cu statutul ontologic și cu destinul omului (ce spun aceste paradoxes despre lume, **ca ambianță a omului**, despre cunoaștere, ca proprietate esențială a ființei umane, despre perspectivele de viitor

(Continuare în pag. a 11-a)

Prof. dr. Pavel Apostol

INSEMNAŘI-ATTUDINI

CORESPONDENŢA LITERARĂ

care subscriem. Mai ales la opinia potrivit căreia condiția filozofului este „de a păstra, o reflectare a lumii în ordinea umorului, de a teoretiza modul uman de a fi al existenței, de a prelua ceea ce, de la sine înțeles, științele nu pot să facă fără a-și pierde eficacitatea, adică de a prelua celălalt mod de a fi al existenței: conștiința”. (Gabriel Liiceanu).

tronomie amatoare desfășurate în București. Cu colaborarea provinciei prin corespondență. E greu însă să vezi o constelație... prin corespondență. De aceea, „Andromeda” rămâne în continuare tot... o nebuloasă. Cel puțin pentru centre ca Iași, Cluj, Timișoara, care de câțiva ani încearcă zadarnic să găsească un minimum de instrumente necesare pentru a scruta cerul unor asemenea inițiative.

lă, după cum în „Lucașfărul”, urmăm cu interes „Jurnalul american” al aceluiași scriitor scris cu vivacitate și comprehensiune a peisajelor și oamenilor întâlniți pe celălalt continent.

TEMPI PASATI!

Din nr. 4 (1968) al „Gazetei literare” se citesc cu interes articolul acad. Andrei Oștea despre Unirea principatelor, disociațiile profesorului Al. Dimo asupra raporturilor dintre teoria, critica și istoria literară și... cam atât. Răsfoim paginile acestui săptăminal cu nostalgia bunelor vremuri de odinioară în care problemele vieții și activității scriitoricești erau dezbătute cu adevărat. Se pare însă că, de la un timp încoace, dezbaterea vie și creatoare, confruntarea de opinii, polemica de ținută intelectuală s-au mutat în paginile altor ziare și reviste a căror profil nu este exclusiv literar. Ce ne facem atunci cu organul săptăminal al Uniunii Scriitorilor?...

RECIPROCA

Practica invitării unor actori din capitală pentru a susține spectacole în provincie este curentă. Nu însă și „reciproca”. De peste două decenii, nici un actor din provincie nu a fost chemat să susțină un spectacol bucureștean. Iată de ce se cuvine a fi întimpinată cu satisfacție inițiativa teatrului „Barbu Delavrancea”, de a face, în acest sens, primul pas. Teofil Vilcu, reputat actor al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași, va deține rolul principal din spectacolul cu piesa „Săptămâna patimilor” de Paul Anghel, piesă care evocă luptele purtate de Ștefan cel Mare la Valea Albă. Așadar primul pas a fost făcut. Pe cînd al doilea?

ATENEU

Mai sobru ca formulă grafică, ultimul număr al revistei „Ateneu” se distinge printr-o bogăție tematică demnă de atenție. Se citesc cu interes „Conceptul cultură de masă” de C. Potingă, „Confruntările critice” ale lui Vlad Sorianu, precum și ancheta asupra anului literar 1967. O mențiune în plus pentru „Agenda liceelor”.

O PRIVIRE CÎT DE CÎT...

Sub un titlu prăfuit (Contribuții istoriografice - Ateneu nr. 1/1968) G. Drăgoi întreprinde „o privire cit de cit atentă”, cum declară autoarea, care se soldează cu neatenții inadmisibile. Nu luăm în discuție puseurii de genul „Clarificarea contribuțiilor de istorie literară întimpină dificultăți pentru că fiecare scriitor studiat îi este proprie o altă structură, pentru că fiecare personalitate critică manifestă un alt stil!...”, laudele la adresa unor lucrări minore, (probabil autoarea a avut în vedere și alte considerente în afară de cele strict științifice, estetice etc.) dar, îi atragem atenția criticului ad-hoc, că nu se poate totuși omite lucrări valoroase ca ale lui Adrian Marino (Opera lui Macedonski), Ovid S. Crohmălniceanu (Literatură română între cele două războaie), D. Micu (Poezia lui Blaga) etc.

ADEVĂRUL DESPRE IAȘUL UNIVERSITAR

Ultimul număr al revistei „Flacăra” acordă aproape patru pagini publicării unui reportaj ilustrat despre Iașul universitar. Lăsînd la o parte fotografiile de o induioșătoare platitudine și abundența obositoare de cifre și nume (mai mult ori mai puțin istorice) cu care sint înțesate coloanele, rețin atenția citeva opinii pertinente ale autorului materialului despre viața studentescă ieșeană.

Transcriem: „Imbunătățirea vieții universitare (din Iași-n.n.) impune printre altele: sporirea exigenței la examenele de admitere, aprofundarea și planificarea studiului individual, lărgirea cercurilor științifice, popularizarea facultăților în anii liceului, studierea mai temeinică a limbilor străine, activizarea preocupărilor cultural-educative, realizarea unei mai strînse legături între profesori și studenți, atât la facultate cit și în orele libere”. De acord.

Dar dacă acestea sint opiniile lui Liviu Timbus, (autorul reportajului) și ale unor cadre didactice interviuate, părerile studenților înșiși despre problemele care îi preocupă sint, din păcate, trecute cu vederea. În afara unor declarații patetico-sentimentale de genul „mi-am dat seama că e mult mai înțelept să mă las de versuri și să învăț temeinic dialectologia și gramatica comparată”, și a unui instantaneu de la Casa tineretului (unde se organizează și spectacole folclorice și se pun în scenă piese de teatru ale unor autori studenți!) nu întîlnim nimic din problemele majore care preocupă tinerii ieșeni din zilele noastre. Din acest punct de vedere, autorul rîndurilor publicate în „Flacăra” a rămas dator.

P.S. Și o precizare: Dumitru Rusu nu este prorector al Institutului politehnic, ci al Universității „Al.I.Cuza”.

REMARCĂM

Numărul 4 (1111) al „Contemporanului” se remarcă prin echilibru și densitate; este, poate, unul dintre cele mai reușite numere pe care revista bucureșteană le-a prezentat cititorilor în ultima vreme. Colaborări de prestigiu (Zaharia Stancu, Geo Bogza, Eug. Jebeleanu, Mircea Malița ș.m.a.), articole serioase, de atitudine; „Cum trebuie organizată dezvoltarea orașelor”; „Ce este (și ce ar trebui să fie) un secretar literar”, etc.), cronici pertinente și la obiect (cu excepția surprinzătoare tentative a lui N. Manolescu de a „salva” o carte de la bun început ratată: „Moartea din fereastră” de Petru Popescu), o mare cantitate de material informativ grupat în rubrici diverse, versuri interesante, note mai vioale ca de obicei. Sub nivelul general: rubrica „SPORT”. Teodor Mazilu se pare că nu mai are nimic de spus. Impresia pe care ne-o lasă lectura articolelor domniei sale s-ar putea traduce, fotbalistic, prin expresia „a trage de timp”.

Reține atenția pasiunea cu care Alfred Hoffman militează pentru revificarea recitalului muzical. Formă de afirmare strălucită a calităților interpretative ale unui întreg șir de soliști muzicali, recitalul constituie nu numai o probă concludentă de verificare a măiestriei tinerilor noștri soliști, dar și un mijloc de educație muzicală a publicului doritor de frumos.

Preluînd ancheta de anul trecut a „Cronicii” în domeniul filozofiei (vezi seria de intervenții din revista noastră asupra actului critic în filozofie) „Tribuna Contemporanului” găzduiește dialogul dintre Gabriel Liiceanu și Ileana Mărculescu. Este pusă acum în discuția preopinienților însăși calitatea de știință a filozofiei. Rețin atenția citeva afirmații la

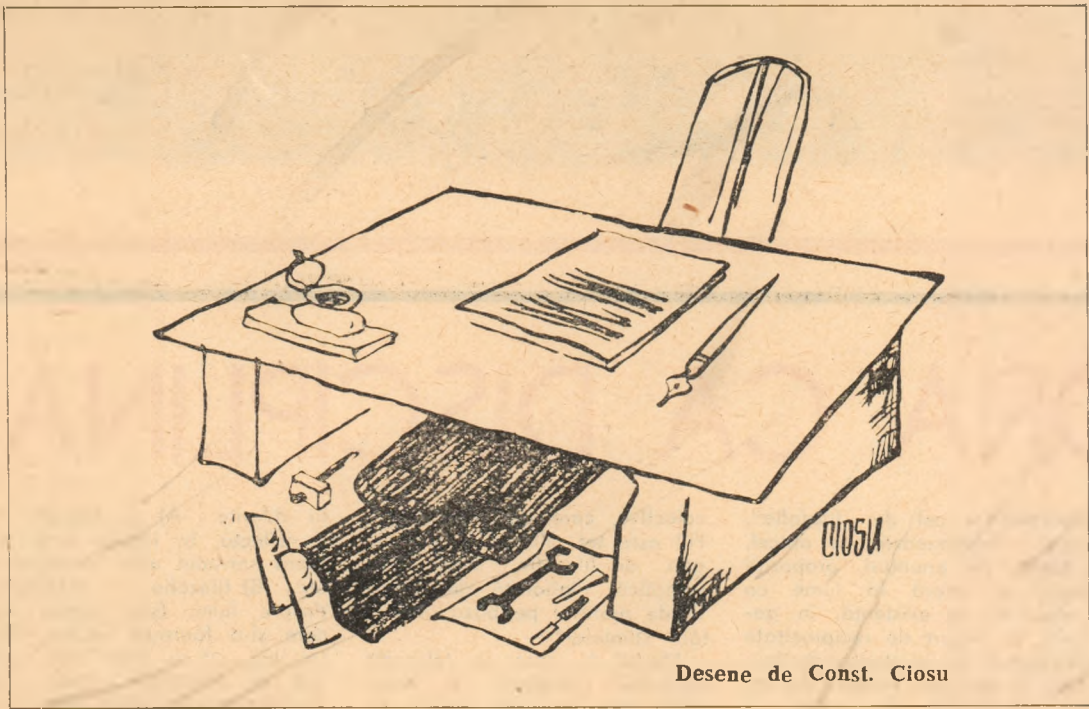
NEBULOASĂ BUCUREȘTEANĂ

Deși apărută într-un tiraj foarte restrîns, revista „Andromeda”, editată de clubul astronomic „Prietenii cosmosului” - cu sediul în București, casa de cultură a raionului Nicolae Bălcescu - reține atenția prin diversitatea materialelor publicate și bogăția de informație a acestora. Inițiativa, demnă de a fi salutăată cu toată căldura, rămîne însă, deocîndată, limitată la cadrul activității as-

CONSEMNĂM

În numărul din 21 ianuarie a.c. al săptămînalului „Le Figaro littéraire”, Eugen Barbu acordă lui Guy le Clech un interviu în care sint împărtășite cititorilor francezi unele opinii ale autorului „Groapei” asupra literaturii din România și a activității sale de scriitor.

Consemnăm astfel încă o prezență a literaturii române peste hotare în cea ce are ea mai dinamic la ora actua-

Desene de Const. Ciosu

ASTĂZI ORELE 18,30 CENAULUL „CONVORBIRI LITERARE”

SPORT

Diletantismul ne-a adus prejudicii serioase. Lucrul făcut „între timp”, în pauze, între două trenuri - a condus în mod firesc la superficialitate și la lipsă de răspundere. Diletantismul reteză pasiunea în felii inegale, în funcție de moment și de temperament. Diletantul își propune, poate pe bună dreptate, să atingă limite comode, se umflă exagerat în pene cînd întîmplarea îi dă câștig de cauză, are oricînd la îndemînă scuzele cele mai bine întemeiate dacă suferă vreun eșec.

Diletantismul provoacă dureri de cap cînd este pus față în față cu practica neîntreruptă și cu seriozitatea. Ni s-a ivit deseori prilejul ăsta și trăim cu nădejdea sinceră că nu se va mai ivi.

Tribunele știu să discearnă într-o manieră absolută plusul de minus. Exclamația spontană adresată vreunui judecător sau vreunui arbitru („Mai învață!”) poartă în ea cel mai evident reproș la adresa diletantismului. Acest „mai învață”, oarecum brutal, are semnificația unui îndemn public și de cele mai multe ori amical la muncă neîntreruptă, la pasiune nefragmentată, la efort eficient și răspunzător.

Cunosc sportivi pentru care antrenamentul este un fel de medicament greșos. Sosesc cu întîrziere dar cu blazare nemă-

sură, tîrînd sacul cu echipament ca Isus crucea, fac totul ca și cum ar trebui să toarne într-un pahar plin, simulează oboseli necrutătoare, migrene sau indispoziții sufletești, ironizează indicațiile (dacă nu verbal, cel puțin cu un surîs superior) - și, cu prima ocazie, pleacă impacientați că au pierdut prea mult timp pe teren. Iar cînd se văd, doamne ferește, de ceasul rău, puși să joace împotriva unui Eusebio sau Mazzola sau Albert, se spală pe miini cu cîndoarea nou-născutului: „Păi ce, cu ăștia nu mă pun, nu vezi că-s de meserie?”. Lui, diletantului, i-a și dispărut din auz apostrofarea directă de adineaori: „Mai învață!” Și nu pot nici într-un caz înțelege că dacă cineva i-ar „acuză” și pe dinși de meserie prea multă, n-ar face altceva decît să-i onoreze.

Presă de zilele trecute a publicat programul naționalei braziliene pentru viitorul cel mai apropiat. Timp de două luni, Pele și ai săi vor trece din țară-n țară apărîndu-și blazonul de întemperiile anilor. Timp de două luni, brazilienii vor juca douăsprezece meciuri internaționale, fără să se plîngă că efortul este prea mare (deși este), fără să invoce indispoziții sau mai știu eu ce. Și ca să ajungă aici, au avut o singură grijă: aceea a muceriei lor pe care gloria o poate accepta sau nu.

Andi Andries

UN MINUS

ARCADIE PAȘA —

VATRA DORNEI:

O foarte plăcută „întîlnire” în lumea manuscriselor noi. Mai ales, cînd după o inexplicabilă ruptură cu muzele, revenirea la uneltele nu și-a atenuat naivitatea, prospețimea, irăgețimea primară. E un fel de debut care trebuia să se fi întîmplat mai de mull. Atunci, ar fi explicat exact o vîrstă, a cărei „mască” v-o puneți acum. Acum, însă, vă șade bine numai în limitele jocului. Trebuie exersate de zbor aripile prea lipite de trup. Căci distanțele, pînă la ceea ce trebuia să fiți, nu sint parcurse pe o spirală a gravității, a contemplanței lirice. Ce bine vă trădează poezia „Prietenul nostru Prêvert”: „Prietenul nostru Prêvert / A stîns lămpile, / Lămpile tuturor poezilor; / Acum se joacă, / Se joacă cu toți tîzii mîntului / Și rîde grozav / Prietenul nostru, Prêvert. // Prietenul nostru Prêvert / Știe ce fac elevii la ora de dictare, / cum se ia cafeaua de dimineață, / Ce se întîmplă, la spălătul rufelor, / cu fata casei. // Atunci, clipește din ochi, / Și rîde și plînge, / Prietenul nostru Prêvert”...

ALEXANDRU SIMION—ARAD:

Dintre multele manuscrise, ne-au reținut atenția de data aceasta „Jucătorii de noroc” și „Frunză legănată-n vînt”. Poemele de dragoste ni s-au părut mai palide, fără sufletul liric, prea multe interjecții, convențional construite. Nici un mister nu învăluie transcripțiile retorice, lipsite de vibrație. În prima piesă citată, remarcăm un spor de luciditate, un diuz ton de autopersiură, o încercare a unui fel de pseudo-fabulă. Ideea lasă deschise niște „capcane” care incită, cit de cit, la o anume reflecție. Mijloacele „tehnice” sint însă (lucru remarcabil în cea de a doua) din sfera unei experiențe rudimentare. Se resimt: crisparea, siluirea metrică a stilului, uscăciunea, repetiția.

TH. PARAPIRU — IAȘI:

Anecdotică își pune pețea pe întreaga poezie. („Păpușă” e fără fior liric, fără nerv și culoare). Imaginea globală trebuie să conțină în ea iminent emoția. Tot reluînd-o, complicînd-o, explicînd-o, pulverizîți orice undă emotivă. Ajuîngîndu-se, astfel, la o monotonie apăsătoare. Respingerea criticului travaliu, apoi, vă duce la folosirea unor clișee de acest gen: „razele-cio-buri din glastră luminii”, „astrul bălai își purta / cununa de vîpăi”. Matinală ni se pare a fi mai corectă, mai despo-dobită de tropi, dar sub semnul unei cumînjenii ce amînd încă debutul.

ALEXANDRA MUNTEANU —

IAȘI:

Pastel:

Ingenunchiată-l luna pe apele mai clare; / La marginile toamnei frunzișe se deștră-mă — / E-o jertfă de cîndoare, / În întuneric traged cu scuturi de aramă. // Prizonieră-n taină, pădurii mă supun, / Acolo unde serpii își leapădă inele / La rădăcina tandră de flăier de alun / Ce plînge, lîngă glezne, otrăvitoare stele. // Potrivnicile umbre în păsări se aștern, / Peste mireasma arsă u lacle de trecut; / Mă ocolește vara cu focul ei etern, / Prin cearcănul de ceață, cu-nțiul meu sîrut. // Să strig lăgăduința naturii-nsingerate, / Mi-ar pune peste cappe pedepsitorul cerc, / ...Prin apele de galben și grea singurătate, / Imbolnăvîndu-mi aibori, Ingenunchiată merg...

Darie Horațiu—Mărășești, G. Ianovici, — Lugoj:

Mai trimiteți.

Ionel Tiron — Ploiești, Ion Straton — București, Gortici Ana — Suceava, Grigore Grigorescu — Slatina, Victor Pricop — Negrești, Stela Rîmnicu — Negrești, Ion Zub — Suceava, Gheorghe Pensa, Ovidiu Bărgănaș — Bîrlad, M. Drevărescu — Zalău. Încă nu-i ceva concludent.

H. Z.

Propunerile cu privire la organizarea administrativ-teritorială a țării, date publicității la început de nou an, constituie rezultatul unor ample studii desfășurate timp de peste doi ani și la care au participat organe din aparatul de partid și administrativ, oameni de știință și cultură, specialiști din diferite domenii.

Potrivit principiilor larg democratice, Comisia centrală de partid și de stat supune Propunerile respective dezbaterii publice pentru ca din sugestii și propuneri, să reiasă forma administrativă cea mai potrivită, adică cea formă care să îmbine armonios tradițiile cu necesitățile stadiului actual și de perspectivă ale dezvoltării vieții economice și socio-culturale.

Tinzind a aduce o contribuție la această dezbateră, revista noastră a organizat o masă rotundă pe care se află rotundul românesc în noua sa împărțire administrativă. În jurul ei geografi, economiști, ingineri proiectanți, sociologi, folcloriști.

Pentru început, delegatul redacției la discuție subliniază largă adevărată a țării la reluarea unei tradiții milenare, întrucât județele ca enclave de populație, unități conduse de juri, au existat înainte de întemeierea revoluțiilor. Mărimea și delimitarea lor au evoluat o dată cu țara. Firește că una a fost, de pildă, Moldova lui Alexandru cel Bun și alta a lui Cantemir; una Moldova unirii de la 1859 și cu totul alta cea de astăzi care e caracterizată prin avântul industrial și economic, mijloace moderne de comunicații și prin tendința anularii diferenței dintre oraș și sat. Ancorind discuția noastră în primul rând pe Moldova, vom constata că situația actuală a impus delimitarea a numai 8 județe. Ca întindere și populație, aceste 8 județe sînt bine echilibrate, avînd o suprafață între 8890 și 5140 km.p. și o populație între 686 și 446 mii locuitori față de limitele pe țară de 9380—3271 km.p. și respectiv 803—243 mii locuitori. E vorba, deci, de valori medii. Cu privire la desemnarea așezării în teritoriu a reședințelor județene, cele mai centrale sînt Focșani, Vaslui și Neamț, iar cele mai la limită Galați și Iași.

Al. Obreja: În adevăr, prin noua delimitare au fost înlăturate disproporțiile dintre regiuni și se asigură fiecărui județ, indiferent de relief și așezare, o dezvoltare armonioasă: agricultură, industrie, cultură.

C. Mihăilescu: De fapt, noua hartă pune de acord organizarea administrativă teritorială cu schimbările intervenite în dezvoltarea forțelor economice și în repartizarea lor pe teritoriu, cu intensificarea vieții economice, sociale și culturale, cu perfecționarea formelor și metodelor de conducere a economiei naționale.

P. Dumitrescu: Această pentru că funcționarea normală a unui organism atît de complicat cum este cel al societății noastre actuale reclamă sincronizarea diferitelor lui laturi și elemente. Ansamblul mecanismului social trebuie să posede o mare mobilitate, dinamism și suplete pentru a putea cuprinde și armoniza fenomenele de o mare diversitate care au loc în sferile vieții sociale. Consider că propunerile privind organizarea județelor și municipiilor oferă un cadru obiectiv favorabil pentru dezvoltarea în viitor a întregii noastre activități sociale.

P. Poghir: Delimitarea județelor e fundată pe principiul complexității de dezvoltare economică-socio-culturală, așa cum a arătat tov. Mihăilescu, dar în principal au dictat legile de geografie economică.

C. Mihăilescu: Și e bine că s-a procedat așa pentru că un teritoriu avînd o îmbinare armonioasă între relief și repartizarea forțelor economice poate fi mai lesne obiectul studiilor complexe de dezvoltare teritorială, care la rîndul lor, vor contribui la o sistematizare rapidă a localităților. Bineînțeles judecînd lucrurile din punctul de vedere al proiectanților.

Adela Rotaru: În general, legile economice ne conduc. De pildă, găsesc foarte justă fixarea centrelor de județ după criterii geografice, indiferent de populație și alte atribute. Se știe că orașele sub 50.000 locuitori sînt neeconomicoase din cauza volumului de dotări urbane pe care le necesită raportat la cap de locuitor. Prin noua organizare, un centru neeconomicoș cum e Vasluiul, va aspira spre acest plafon minim, intrînd în lista orașelor economicoase, pe cînd Bîrladul, care

a atins plafonul, progresînd, ajunge din nou în zona suficienței. Să nu ui-

nografică și cea fizică sau generală nu tîn seamă de granițele administrative, întrucît valorile culturale au marele privilegiu al circulației orale. Peste delimitările județene, oamenii se înfrățesc spiritualmente atît prin folclor cit și prin etnografie. Totuși, folclorul românesc se caracterizează printr-o nesfîrșită variabilitate care face să se distingă însuși cu profil propriu de la o comună la alta. În această privință, noua diviziune teritorială se dovedește mai realistă. O cercetare chiar sumară a hărții din fața noastră relevă principiul de a delimita zona subcarpatică de cîmpii. Las la o parte rațiunile de geografie economică invocate mai înainte și observ că în felul acesta nu se înglobează în aceeași unitate administrativă folclorul de munte cu cel de șes etc. cum era cazul în regiunile Oltenia, Galați, Suceava.

Mergînd în adîncime, e îmbucurător faptul că au fost readuse în circuitul național zone de mare tradiție folclorică: Vrancea, Neamț, Vilcea, Argeș, Bistrița-Năsăud, Botoșani.

I. Șandru: Fiind vorba de tradiție, mă gîndesc că în decursul istoriei Galați și Brăila au fost totdeauna două orașe cu așezare și forță egală care s-au dezvoltat paralel, fără a se deranja unul pe altul și fără ca unul să fie subordonat celuilalt. De asemenea, tradiția Severinului ar ție.

DISPARE MIRAJUL ORAȘULUI ?

I. Șandru: Plecînd de la problema gravității populației, amintită în trecut de tov. Obreja, aș vrea să arăt că în această privință se petrece sub ochii noștri un fenomen interesant: satele încep să se mute. Ele caută apropierea, înțind antene spre căile de comunicație și spre centre mai bine organizate (școli, lumină electrică, magazine etc.). În trecut a existat și mai subzistă încă mirajul orașului. Acest miraj a dus la gravitatea în jurul urbei a satelor din suburbane, transformate mai întîi în puncte industriale și apoi alipite orașului sau devenind ele înșile orașe (cazul satelor din jurul Brașovului, Bucureștilor) și a formării așa ziselor „gulele de oraș”, adică sate în care găsesc spațiu de locație cei ce nu pot intra re să permită funcționarea

optimă a întregului mecanism social.

C. Mihăilescu: Consider că formula de a declara municipii o serie de orașe va contribui la formarea personalității lor și deci la intrarea lor în circuit național. Or, ridicarea unui oraș atrage după ea o întreagă arie de sate situate în zona de influență respectivă, nu prin faptul că ele ar afirma de oraș ci prin raporturile de deservire reciprocă.

I. Șandru: Observația aceasta pledează pentru grija ca fiecare formă dominantă de relief să aibă asemenea centre cu perspective de ridicare. Mă gîndesc dacă n-ar merita o atenție mai mare de pildă orașul Sărmășel, dotat cu forță economică și necesar pentru a polariza viața socială din cîmpia transilvană.

P. Poghir: Eu aș semnală, privitor la zonele de influență ale orașelor, situația unor localități aflate chiar pe limitele județene, cum ar fi Galați, Brăila, Roman, Buhuși, Adjud, Tecuci și a căror zonă proprie depășește granița județului în care se află.

Redacția: Desigur că nu trebuie să considerăm județul ca o entitate claustrată, ci doar celula unui fagure, influențat și interesat inter-județene vor exista tot timpul și e bine să fie așa.

vine și nouă, proiectanților, deoarece studiile la teren vor fi mai operativ realizate, legătura între proiectant și teren făcîndu-se direct.

Adela Rotaru: Deocamdată, în delimitarea actuală nu s-a umblat la nucleul de bază. Se impune crearea unor comune puternice. În felul acesta, posibilitățile de administrare și dotare vor fi altele. Numărul orașelor de subordonare județeană fiind redus (2—3) vor putea aspira la dezvoltare zeci de foste țirguri, interpunîndu-se între comună și oraș, așa cum arăta tov. Șandru. Țirgurile și comunele puternice vor asigura echitabilă răspîndire pe teritoriul a tuturor elementelor sociale.

Al. Obreja: Și eu subscriu pentru buna măsură de a se aduce comuna în centrul atenției. Dispărînd raionul, ea poate primi alfel de dotări și mai ales cadre bine pregătite, care altfel rămîneau la raion. Cu acest prilej, găsesc justă înglobarea la județul Botoșani a salbei de comune Frumușica, Flămînzii, Bălcescu, deoarece sînt legate organic de acest centru, dar cred că Dolhasca și Probota sînt nefiresc date județului Botoșani.

I. Șandru: Firește că aceasta e calea cea mai operativă pentru realizarea unei juste repartizări a forțelor pe teritoriu.

Redacția: Și a legării lor de teren.

I. Șandru: De aceea, configurarea viitoarelor comune e o chestiune tot atît de importantă ca și aceea de județelor. Trebuie să se țină seama de toate aceste elemente pe care le-am adus în discuție privind harta județelor.

P. Dumitrescu: La care eu mi-aș permite a mai adăuga:

Propunerile oricît de bine ar fi concepute nu pot duce de la sine la rezolvarea automată a problemelor care le-au generat. Baza obiectivă, oricît ar fi de favorabilă, nu va da rezultatele scontate dacă diferențele trepte de profunzime ale factorului subiectiv nu vor avea capacitatea de a beneficia de acest cadru obiectiv. Societatea socialistă nu se poate construi, dezvoltă și perfecționa, decît în manieră conștientă, adevăr care determină, pe măsura înaintării în opera de construire a socialismului, amplificarea procesului de intruziune a științei în construcția socialistă. Conștiința directă a acestui proces e raționalizarea și profesionalizarea tuturor verigilor vieții sociale. Pe această linie și în actuala etapă de dezvoltare a vieții sociale, poate că ar fi cazul ca pe lângă viitoarele comisii județene și municipale să ia ființă laboratoarele de sociologie, a căror sarcină, în principal, ar consta în identificarea formelor și metodelor de funcționalitate normală a vieții sociale în noile condiții.

Redacția: Deși e, oarecum, o pledoarie pro-domo, vorbitorul a adus în centrul hărții de pe masa noastră profilul celui care dă valoare acestei geometrii, omul. Firește că grija pentru el a stat la baza tuturor hotărîrilor luate de către organele de partid și de stat, ca și în temeiul discuției noastre, dar e bine că putem încheia masa noastră rotundă avînd în față imaginea milioaneilor de oameni ai muncii care vor umple toate cele 35 de celule ce formează fagurele românești cu bogăția mierii extrase din vrednicia tradițională a unui popor pașnic și stăpîn pe destinele lui.

NUCLEUL DE BAZĂ: COMUNA

C. Mihăilescu: După cum consider că relațiile dintre elementele actualelor județe și potențele teritoriului respectiv sînt așa fel estimate încît să poată fi diriguite cit mai ușor. Reședințele sînt plasate în raport de centrul de greutate al acestor coordonate.

P. Dumitrescu: Prin eliminarea verigilor intermediare și a paralelismului în atribuții se apropie conducerea centralizată de unitățile de bază și, în același timp, se asigură o mai mare mobilitate și autonomie a acestora.

Adela Rotaru: Fiindcă discuta a ajuns la comună, vreau să menționez că în trecut, ele avînd un slab potențial economic, aveau și slabe posibilități de dezvoltare. Iar sub aspect gospodăresc, din cauza verigii intermediare (raion) nu putea fi vorba de inițiativă locală.

C. Mihăilescu: Dispariția verigii intermediare ne con-

COLOCVIU ÎN FAȚA HĂRȚII

tăm că orașele au o creștere normală cînd sporul migrației este natural și una nenormală cînd acest spor se datorește unor condiții nelegate de atribuțiile orașului. Bîrladul rămîne un municipiu bine încheiat.

PE LINIA UNOR VECHI TRADIȚII

Redacția: Fără a neglija însă și prelungirea unor tradiții de viață socială verificate în decursul veacurilor.

P. Poghir: Firește. De altfel, chiar denumirile așezărilor tîn seamă de aceste tradiții, de semnificația contemporană a unor teritorii, de rețeaua hidrografică (Mures, Olt, Argeș, Timiș, Ialomița, Prahova etc.).

Al. Obreja: Ca și de tradiția istorică. Intotdeauna Suceava, Vaslui, Neamț, Vrancea ne vor aminti de Ștefan, Gorj de Tudor Vladimirescu, Galați de Petru Rareș și Alexandru Ioan Cuza...

Redacția: Mergînd pe linia valorilor locale, credem că nu există județe care să nu aibă titluri de mîndrie. Dacă luăm numai Botoșanii, ni-l evocă pe Eminescu, Iorqa, Enescu, Luchian.

P. Ursache: Aș vrea să subliniez și un aspect legat de specialitatea mea. Se știe că raporturile dintre geografie folclorică-ent-

pleda pentru ca el să continue a se dezvolta în paralel cu Tg. Jiu.

Redacția: Așa cum arată și prof. univ. Victor Tufescu într-un editorial din „Contemporanul” la Galați-Brăila sînt tendințe de unire a zonelor respective, unire premergătoare formării unui singur oraș întins de-a lungul Dunării; deci o situație care pledează pentru formula aleasă. De asemenea, se pare că și la Turnu-Severin e o situație specială din cauza zonei rezervată marii hidrocentrale de pe Dunăre.

P. Ursache: Pentru că a venit vorba de Galați, cred că noua împărțire administrativă va contribui și la formarea unei imagini reale privind folclorul și etnografia acestei regiuni. Nu se vor mai face confuzii ca pînă acum, amestecîndu-se folclorul vîrincean cu cel de pe malul Dunării, care sînt total diferite.

Al. Obreja: Și tot în tradiție e ca diviziunea administrativă să urmeze formele de relief, să tînă seama de gravitatea populației în anumite direcții. Aș semnală la noua hartă grija unei legături organice a podișului moldovenesc (Pașcani — Hirău — Iași, Vaslui — Negrești — Huși — Bîrlad).

P. Poghir: În legătură cu gravitatea populației, se pare că locuitorii din colinele Tutovei, de către Podul-Turcului sau Bujoru, sînt mai curînd atrași de Bîrlad decît de Bacău, respectiv Galați. În acest enclav, Bîrladul s-a impus tot mai mult ca o prezență fizică necesară (industrie, școli, comerț) iar căile de comunicație atestă această atracție.

încă în oraș chiar dacă nuncesc în el. Aceste sate „dormitoare”, a căror populație crește nefiresc, adică independent de potențialul lor economic, așa cum pentru orașe a subliniat tov. Adela Rotaru, reclamă dotării și treptat se urbanizează, mai ales dacă orașul începe a le utiliza drept împrejurimi de agrement. Fluxul de populație către oraș, în afara suferinței acestuia, amenință cu urcarea mediei de vîrstă a populației rurale, deoarece satele rămîn fără tineret.

Consider că noua formulă administrativă va contribui la ameliorarea și chiar dispariția acestui fenomen, deoarece între oraș și sat se va interpuce mirajul comunei dotate cu tot ce are orașul și apoi al orașelor-transport, (fără industrie) și al orașelor agricole. Slobozia sau Măreștii, tip de orașe-transport s-au dezvoltat ca noduri de cale ferată. Le vor urma altele (Făurei, Adjud). De asemenea, vor lua avînt orașele agricole intermediare de tipul Hirău, Tg. Frumos, Podu-Iloaiei, Bivolari, Săveni, Ivesti, Bujoru etc. Interpunerea lor în circuit va polariza gravitatea comunelor și astfel vom reuși a realiza un nou optim de populație la sate și orașe, o populație cit mai activă și productivă și o nouă stabilizare a repartizării populației în teritoriu.

P. Dumitrescu: Esența propunerilor privind organizarea județelor bazîndu-se pe trăsăturile fundamentale de desfășurare a vieții sociale moderne, ea constă în realizarea unei structuri organizatorice ca-

Au participat la discuție: prof. dr. doc. I. ȘANDRU, prorector al Universității din Iași, conf. dr. C. MIHĂILESCU, director D.S.A.P.C. Iași, conf. AL. OBREJA, ing. ADELA ROTARU, sef atelier sistematizare D.S.A.P.C. Iași, sef de lucrări P. POGHIR, lector P. DUMITRESCU și asistent universitar P. URSACHE.

Iar din partea redacției,

Aurel Leon

UN MARE FIU AL IAȘULUI: PICTORUL THEODOR PALLADY (IV)

Venim cu o serie de propuneri pentru prea meritata recunoștință pe care orașul natal al lui Pallady s-ar cuveni să i-o arate.

Mai întâi, într-unul din locurile prielnice ale Iașilor, ar trebui ridicată statuia în bronz pe care i-a făcut-o marele sculptor Gh. D. Anghel. E absurd ca în muzeul de la Craiova un exemplar al acestei statui să stea la loc de cinste, alături de alte opere ale celui mai de seamă sculptor al nostru de după Brâncuși și Paciuirea, iar la Iași statuia să lipsească. Nu mai stăruim în privința refuzării din trecut a acestei statui la Iași — refuzare ridiculizată în cuprinsul unui articol publicat de ziarul *Scinteia* (refuzul a fost motivat pentru că Pallady în statuia lui Anghel purta sandale și nu ghete sau pantofi!).

Cîteva cuvinte asupra statuii Pallady de Gh. D. Anghel, reprodușă în presă, precum și în monografia noastră Gh. D. Anghel, 1966. Statuia lui Anghel îl reprezintă pe pictor într-o atitudine solemnă, de supremă liniște și reculegere. Pallady stă pe o piatră, într-o ținută de bătrîn înțelept. Figura statuară apare atît de liniștită în hieratismul, vitalizat de o tensiune interioară,

spiritualizat de o adîncă meditație. Melancoliei și orgoliului de suprafață, pe care le avea în viața cotidiană Pallady, sculptorul le-a găsit adevăratul și adîncul fond uman — mai cu seamă duiosia, pe care numai o cunoaștere mai profundă a omului și artistului Pallady i-o puteau releva.

Ca și în statuile *Enescu*, *Enescu*, ori cea a *Cărturarului*, sculptorul Gh. D. Anghel a izbutit să dezvăluie noblețea umană, substanța secretă a ființelor pe care le îngrează într-o atmosferă spirituală mai amplă, ridicîndu-le la simboluri de inspirată omenie și creativitate. Amintim că, recent, la București, statuia în bronz *Enescu* de Anghel a fost așezată în fața Ateneului Român, iar statuia în piatră *Enescu*, tot de el, a fost mutată, spre a fi ferită de intemperii, în holul aceleiași instituții de cultură, predominant în fundul rotunde. La Botoșani, în fața teatrului, se află bustul monumental al lui Enescu, opera aceluiași regretat sculptor și artist al poporului, decedat în 1966.

În afară de meritatul omagiu, ce s-ar aduce prin ridicarea statuii la Iași, orașul,

destul de sărac în monumente de valoare, ca de altfel și București, ar avea și o mare creație artistică.

Alte măsuri pe care le propunem pentru sporirea conștiinței asupra valorilor locale, sînt: așezarea unei plăci comemorative pe un perete al casei Pallady de pe strada cu același nume, iar pe inscripția străzii să se scrie corect numele familiei pictorului: *Pallady* și nu *Pallade*. În casa de pe strada Pallady a bunicilor săi, pictorul a locuit adesea și, personal, întrebîndu-l odată unde locuia cînd venea la Iași, după stabilirea în țară, mi-a răspuns: firește că în casa Pallady de pe strada Pallady!

Casa aceasta a bunicilor săi de pe strada Pallady mai există, după cîte știm, dar nu mai știm de existența casei părintești din strada Păcurari, unde s-a născut și a copilărit. Nu am identificat casa și nu știm dacă mai există, cînd Păcurarii au fost bombardată și și-au schimbat în mare măsură înfățișarea, pe care-o știm din copilăria proprie și pînă la ultimul război. Dacă există casa natală și acolo s-ar cuveni așezată o placă comemorativă sau, eventual, relieful pe care l-a făcut tot

autorul statuii de care ne-am ocupat.

Casa de la Bucium — care istoric are aceeași importanță ca și bojdeuca lui Creangă din Țicu, pentru că acolo a creat cel mai mare colorist sau liric al picturii românești de la Luchian Incoace — ar trebui de asemenea conservată. Dăruită Uniunii Artiștilor Plastici, ea a servit o vreme drept casă de creație pentru pictori, apoi filiala U.A.P. din Iași a renunțat la ea pentru motivul că era prea puțin folosită de către artiștii locali sau din țară. Se putea transforma din casă de creație în casă memorială, dar așa ceva nu le-a trecut prin minte conducătorilor filialei ieșene! Acum, arborii pictați de Pallady au fost tăiați și casa unde a locuit și pictat timp de zece ani are o altă destinație. Oricum, casa merită a fi conservată ca un act de pietate. Cînd se pun plăci comemorative sau sînt declarate „memoriale” case unde unii artiști au locuit scurtă vreme (cazul casei Caragiale de pe strada cu același nume din București sau acelea a actorului C. I. Nottara, care doar spre sfîrșitul vieții a locuit acolo) altă soartă meritau ca-

sa și via de la Bucium-Iași!

În fine, Muzeul de artă din Iași, care posedă unele valoroase opere de Pallady, dar prea puține în comparație cu alte muzee, ar trebui, credem, să acorde un spațiu mai mare acestui glorios fiu al orașului, să îi facă o încăpere specială — la Craiova, pictorii olteni Ghată și Tuculescu își au cîte o încăpere specială, iar sculptorul Anghel, originar din Turnu-Severin, își are cuvenita predominanță printr-un splendid ansamblu de opere chiar în holul de la intrare. Zestrea de opere palladiene ar trebui îmbogățită la Iași prin achiziționări de picturi și desene, iar poate, prin schimburi cu alte muzee și colecții, s-ar putea obține și imagini înfățișînd aspectele ieșene pictate ori desenate de dînsul. De asemenea, o retrospectivă amplă Pallady cu opere împrumutate de la alte muzee sau colecții ar fi binevenită, precum și una restrînsă cu Iașul înfățișat în opera lui Pallady.

Ne miră faptul că, pînă acum, expoziția cu aproape două sute de desene din colecția Yvonne Pallady-Dinopol — toate necunoscute și posedînd un caracter antologic —

precum și cu unele picturi importante, nu a fost cerută și de Muzeul din Iași, după expoziția de la Muzeul Simu din București și după ce alte muzee din țară s-au grăbit a o cere pentru o durată de timp. Oricît de aglomerat ar fi programul de expoziții pe timp limitat al muzeului ieșean, operelor ieșeanului Pallady ar trebui să li se acorde precădere, iar dacă muzeul nu are loc încă se putea organiza la sala Victoria pe timp de trei-patru săptămîni o asemenea expoziție, relevantă în multe privințe. Filiala U.A.P. nu putea lua o asemenea inițiativă?

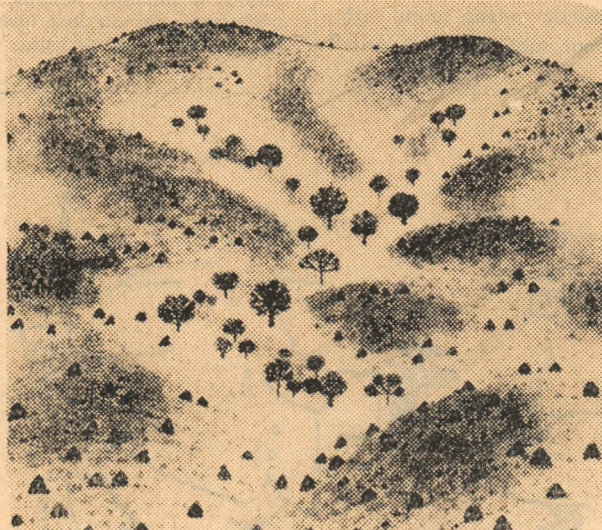
Nu știm cum se face că tocmai orașul natal al unuia din genialii noștri artiști îi acordă prea puțină importanță. Este timpul ca să se lărgească și activeze la Iași conștiința valorii acestui mare fiu al orașului — unul dintre marii creatori ai patriei și ai lumii — să i se acorde o de mult meritată consacrare obștească.

Petru Comarnescu

ION PACEA:

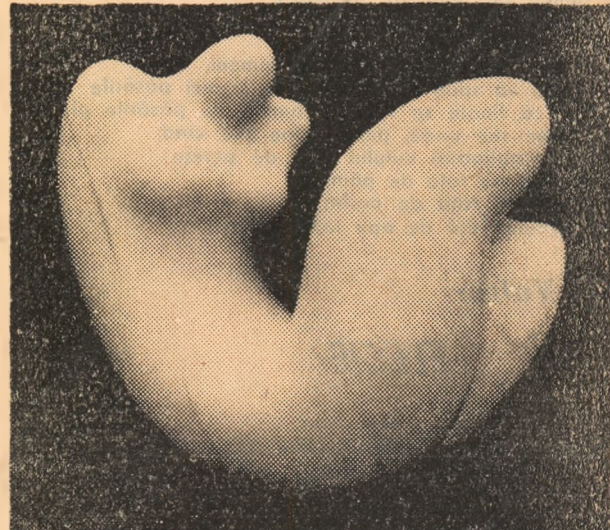
„Tinere”

VIOREL MĂRGINEANU:

(Din expoziția de pictură și sculptură a orașului București).

„Peisaj”

MARCEL GUGUIANU:

„Dalila”

la Opera Română din București

DON JUAN

„Ar fi o mare eroare să facem din el un imoral...”

(A. Camus)

Că „Don Juan” a devenit un mit de largă comprehensiune obștească, nu mai încapă vorbă; numai că în situația lui, extensia popularității nefiind un privilegiu, l-a ținut fără cruțare într-o neagră peiorație, dictată, desigur, de către inexorabilele noastre comandamente morale. Cu toate acestea, nu utareori, ajungem să cenzurăm cu greu o tainică simpatie față de acest prototip al nestatorniciei, izvorită probabil dintr-un fond ancestral comun. Mitul donjuanic, ca orice mit de anvergură, are marea capacitate de a-și conserva o inepuizabilă rezervă de simboluri și în polida căderii a tot mai mult vâlturi — cinismul, egoismul, satanismul sînt trăsături arhicunoscute ale bizarului personaj — monumentul său ne încită în permanență curiozitatea autoanalizantă în privințele secretele noastre complicități. De altminteri, un mit care și-ar oferi de la bun început întregul său tezaur de simboluri, s-ar trezi curînd plutînd în apele desuetudinii, în afara intereselor actuale. Donjuanismului, cu toată coloratura lui reprobabilă, i se pot găsi înțelesuri demne chiar de a constitui exemple, dacă, bineînțeles, depășim reprezentarea directă, sclavia biologicului, a instinctualității, cu care eroului îi sînt încărcate aparențele. Atît de departe s-a ajuns cu „donjuanizarea”, încît o mare autoritate filozofică, anume gînditorul german Schopenhauer a mers pînă la cuprinderea într-o lapidară formulă (donjuanistică) a întregii spețe bărbătești: „Amorul bărbătesc slăbește în chip simțitor în clipa în care e satisfăcut; i se pare că orice altă femeie are mai multă atracție decît cea pe care o posedă și dorește o schimbare...”. Se pomenește chiar despre un complex „donjuanic” sesizabil la multe naturi labile, iar psihiatrii vorbesc despre acestea ca de o adevărată patologie psihică gîsînd-o, psihanalitic, drept compensație a unor insuficiențe de ordin fiziologic. Luat, însă, în sensul în care a fost adoptat de către cei mai mulți partizani ai săi, „donjuanismul”, oricît ar părea de paradoxal, este echivalentul constanței, condiție rarissimă a personajului literar, una din cele patru pe care Aristotel le atribuia tragediei ideale. „Cînd un personaj este fluctuant, spune Aristotel în a sa Poetică, el trebuie să fie constant în firea sa schimbătoare și inegală”. Așadar, personajul, fără a fi frustrat de varietatea firească a stărilor sufletești, trebuie să se prezinte unitar și consecvent cu el însuși, pentru a rămîne o adevărată creație.

Constant în uniformă sa de conchistador, Don Juan refuză supunerea conformistă și acest curaj innobilează cea mai

mare porțiune a sufletului său, umbrînd chiar și suferința nevinovată a Doinei Elvira. Așadar, ceea ce-l salvează pe Don Juan de la oprobriu, chiar și de la cel general, este tocmai fidelitatea față de el însuși. Viziunea declinului, a stingerii prin renunțare, nu-i este proprie lui Don Juan, el aleargă în permanență, o cursă fără de căpătîi, urmărît de suita vindicțiilor vanitoși și neputincioși în a-i împărtăși idealul.

Don Juan este un temperament rapsodic, în certitudinile căruia nu ne putem încrede. El știe că însuși entuziasmul e o revelație subită, iar fidelitatea ca permanență a entuziasmului e o utopie. Palpitațiile accelerate ale jubilației își asigurau durata numai prin preschimbarea continuă a dorințelor. Nu i s-ar putea reproșa lui Don Juan cinismul, fiindcă mai toate suferințele donelor abandonate îi aduc un nemăsurat regret. El însă nu poate cantona prea mult, compasionîndu-și faptele, din pricina implacabilității aceluia drum al căutărilor fără de sîrșit; el e trist, plin de nemulțumire, ba chiar disperat, dar calea-i cale, filozofia lui, credința față de ea, nu-i îngăduie nici o abatere — nu înseamnă oare aceasta fidelitatea?

Legendarul Don Juan rămîne în actualitate grație mitului ce cu atîta intoleranță a fost condamnat. Numai faptul că pentru el nu exista nici un fel de obstacol, ar trebui să oblige cel puțin la îngăduință. Ar trebui să ne amintim, noi, fiii secolului 20, cu cîtă ușurință dezarmăm înaintea diverselor piedici facile. Cutezanța înurîntării comandorului — „statuia rece pusă în mișcare pentru a pedepsi singele și curajul care-au îndrăznit să gîndească” (Camus) — au făcut cu Mozart să înscieze cele mai grandioase acorduri ale muzicii sale de operă. Iste pagina din operele lui Mozart care oferă cele mai depline satisfacții.

★

După 100 de ani de la apariția piesei lui Molière, (1665), cînd Don Juan a fost jucat de însuși marele lui creator, la o sugestie a bizarului și talentatului libretist Lorenzo Da Ponte, Mozart scrie muzica lui „Don Juan”, care va avea să doilească o mare însemnătate în istoria muzicii de operă. Alucînd acest subiect de implicații psihologice, Mozart depășește etapa operei buffa și a operei seria italiană, trecînd spre drama muzicală psihologică. Deși în portretizarea sonoră moztartiană a lui Don Juan nu încap echivocuri — eroul își păstrează pe tot parcursul operei — rezonanța legendei sale de căuceritor, primele acorduri îl pun în situația unui martir care va trebui să suporte tirania unei statornice pedepse; opera aduce a căderea unei ghilotine în „ralent” asupra temeraru-lui condamnat, Don Juan. Personajele pozitive pălesc înaintea fascinației pe care o exercită acest cavalier al aventurii (conștiamabil, desigur, cînd îi judecăm aparențele) asupra spectatoului. Este tocmai ce a izbutit regizorul Hero Lupescu să ne ofere. Fără a denatura prin abilitate artistică ideea textului sau a muzicii, regizorul a încercat să dea un fel de mărje negativă, dacă-i posibilă expresia, curajul celei mai zguduitoare coliziuni: imaginea spectrală a comandorului din eternitate, intangibil și neînduplecat, și viciul nesupunerii, limpezimea conștiinței încărcate. Mai mult decît atît, Hero Lupescu a organizat punerea în scenă astfel ca toate celelalte personaje „morale” să

lie subordonate și mult mai prejos decît protagonistul. Într-o scenă apoteotică, vrednică de elogi, ne apare, după cum spunem, momentul final, moment cheie pentru descifrarea adevăratei personalități a lui Don Juan.

Toată acțiunea spectacolului se deslășoară, sub raport cromatic, pe un fond cenușiu, tenebros, lăsîndu-ne sentimentul incertitudinii în care și-a consumat existența acest erou medieval. Nu-i o culoare mohorîtă cum s-a afirmat, e atmosfera întunecată prin care gîndirea individului orbecăia. Să nu uităm că ne-am fi putut afla în plină închiziție, cînd o simplă grimasă ar fi putut deveni suspectă. În cele 12 tablouri ieșite din penele lui Roland Laub, este simțită o mare unitate de gîndire scenografică, deși poate într-un ușor contrast cu costumația mai colorată a Ofeliei Tutoveanu — sau poate un contrast voit spre a puncta distincția între făptura umană și negurosul epocii. Lui Dan Iordăchescu i-a revenit dificilul rol al lui Don Juan care, datorită responsabilității actoricești, nu a putut beneficia de tot potențialul său vocal. Unele inegalități ne-au dispus la rezerve pe planul vocalității. Ar fi de subliniat momentul final, realizat la o înaltă valoare scenică, printr-o schimbare bruscă de registru; pînă atunci persiflant, irizînd uneri chiar și cinismul, actorul trece la o gravitate de care, sigur, Mozart ar fi rămas mulțumit. Mergînd pe aceeași undă de ireverenție absolută, pășind astfel și peste final, ne-ar fi lăsat urma unei discrete monotonii. Revelația serii — și faptul se explică prin aceea că am asistat la un mare debut pe scena Operei — l-a constituit soprana Marina Krilovici în Donna Anna. Cit de pregnantă se simte în foarte dotată tînră, școala românească de cîntor (dacă nu greșim este o eminentă elevă a Artei Florescu). O Doinei Elvira, plină de o falsă înțatate îndreptată asupra lui Don Juan, gata însă a simula orice amnezie numai să-l știe alături de dînsa suportînd chiar și „dușurile” alternative pe care nemilosul cavalier le administrează, o datorăm Magdei Ianculescu, atît de familiară stilului moztartian. O altă stea, tot binecunoscută oare a stilului moztartian (pentru că orice s-ar spune există un astfel de stil în interpretarea vocală) este Iolanda Mărculescu (Zerlina) care încearcă cu succes reprezentarea eternului feminin, mister complicat și insondabil. Leporello, transfigurată de Constantin Gabor printr-un comic cervantesc — ar fi un admirabil Sancho Panza — ne-a relevat din nou o voce excelent timbrată, pe glocuri cu vibrații chiar patetice. În celelalte roluri l-am înțîlnit pe Ion Stoian (Don Ottavio) destul de inspirat distribuit. Lipsă de vivacitate? Poate. Dar, așa cum muzicologul George Bălan susținea în eseul despre Don Juan, în alte vremuri acest rol ar fi fost scris de compozitor pentru tenor castrat. Comandorul, cu un spor de rezonanță, prin amplificarea radiofonizată din final, și-a găsit o bună interpretare în Valentin Loghin. Într-un rol mai episodic, Masetto, îl înțîlnim pe Ioan Hvorov îngroșînd uneori comicul, momente dictate ori scăpate de regie. Aparatul orchestral redus și-a dat aproape întreaga sa măsură sub bagheta încercatului dirijor Mircea Popa. Prin înscenarea lui „Don Juan” într-un ciclu aproape complet de operă moztartiană, Opera bucureșteană confirmă o judicioasă opțiune în alcătuirea repertoriului său.

Ștefan Ioanid

Nicolae Ioana

ZIDUL CU FLUTURI

Pe zidul roșu iedera se-agață ;
spre streșini, vulturul aruncă umbră ;
palpită fluturi agățați de-o răză
și raza ca un soare se închide-n urmă.

În oglinda apei se-nroșesc
vinturi și sicriul : departe,
popas de stele în oglinzi —
pierea și se rotea oglinda în noapte.

Mariana Costescu

POEMELE DESĂVIRȘIRII

(fragmente)

Există un zid interior,
un Montparnasse sau un Per-Lachaise,
un zid de cimitir la care mă așez
și imi aștept moartea prematură.

Dar nu vine nimeni să mă ucidă.
Și mă aflu singură lângă zidul meu eroic
și imi aștept toate pedepsele.

Și pentru că nu vine nimeni,
bat cu pumnii văzduhul
și naivii imi admiră aripile.

★

Frumosul om e un cristal ce s-a-ndreptat din lavă,
un diamant cu care poți tăia ferestre,
dar muntele s-a-mpădurit cu vremea
și alte rădăcini i-au prins obrazul.
Pină și-n moarte s-a temut de anarhie.

★

Da. În oglinzi va fi întâi desăvîrșirea.
Acolo unde apa este veșnic mai curată.
În lumea din oglindă, născută,
printre povești, printre povești, printre povești.

N-am nici o obligație față de nimeni.
N-am să vă spun să iubiți florile și nici păsările
pentru că florile se scutură, pentru că păsările pleacă
spre cine știe unde, pentru cine știe când.
Dar am obligația cuiului față de perete
și a rădăcinii față de pământ,
a rugăciunii față de cuvint,
a cuvintului față de apa fără noimă...

Ion Vultur

ELEGIE

Pe-aici e cimpul, sintem noi,
Holdele caută-n humă un ultim avint,
Marea se-ntoarce încărcată de pești
Ne spălăm trupurile și zarea se luminează.
Trece beată luna
Fășnește stol de păsări
Poalul nord se umple cu grădini și livezi
Pleacă departe cineva
Ochii îi găsim în rouă
Clipea ne roade cu o teamă nouă
Pleacă unul fără întoarcere
Tăiș dureros implintind
De nu ne vindecă cineva, chiar în cuvint
Ne regăsim atât de rar, și-i alt pământ.

MAGIE

schiță de

GR. BEURAN

Cercetind atent lista animalelor create de Făcătorul cerului și al pământului, nu dai de porc. Cu alte cuvinte acest animal atât de prețuit cînd e transformat în caltaboși, cîrnați, șuncă etc. n-a existat în Eden. Ciudat, nici pe indicele de animale din arca lui Noe nu figurează. Cert e că, fără să fi dat de manuscrisele unei biblioteci din Atlantida, n-aș fi cunoscut originea porcului. Ce spun misterioasele manuscrise, bineînțeles în traducere liberă, imediat după potop, oamenii fiind foarte puțini, trăiau foarte bine. Pe atunci vracii (adică medicii) făceau și minuni și erau mari admiratori ai artelor. E mai mult ca sigur că nu se inventase automobilul. Vracii aceștia prețuiau magia, te făceau bine cît ai bate din palme și trăiau din fondurile obștești. Din fondurile obștești (pe atunci nu se inventase cuvîntul buget) trăiau aproape toți oamenii, deci și cei de artă. În vremea aceea corul era cea mai sublimă dintre arte.

Titlul de corist era de mare cinste. Pentru a fi corist trebuia să ai talent, adică auz și voce. Cu însușirile naturale nu făcea însă nimic, era nevoie de muncă serioasă, trebuiau făcute zilnic vocalize, era necesar să cunoști toate instrumentele muzicale, notele și multe altele. Titlul de corist îl obțineai după o lungă și grea ucenicie. Munca era la mare preț, deci nimeni nu căuta să ajungă corist fără muncă.

Asta pînă într-o zi, cînd un mare chiolanțiu care moștenise o avere imensă de la părinții săi se hotărî să devină corist. Talent avea, dar mai puțin. Cînta pe la biruri la cheflii și datorită faptului că el le plătea băutura, culegea ropote de aplauze, aclamații. Dar dorul, oful lui era să ajungă corist. Tot pe atunci trăia un dirijor foarte gurmănd, cartofor, afemeiat și bețiv. Cum și prin ce împrejurări ajunsese el dirijor corului e un mister mai mare decît a afla, dacă, mai întîi, a fost oul sau găina. Dirijorului îi plăceau nespuse de mult banii (ei au fost inventați după cite se știe de

Dracu, de unde și vorba banul e ochiul dracului). Banii i se dădeau de obște cu corul (era epoca de aur a omenirii). El însă tot mai voia. Cunoșcîndu-i dragostea de arginți, coristul nostru începu să-i plătească ba un chef, ba altul și la beție îi strecura următoarea frază :

— Maestre, o dată să cînt în cor. O singură dată să mă văd pe scenă.

— Imposibil ! Corul e sacru. Arta e sacră. Nu ești dotat !

— Acolo, maestre, într-un colțisor. N-o să cînt, o să mimez doar.

— Nu ! În cor nu intră decît cei cu har !

— Har ! Dacă vrei dumneavoastră pot să am și har. Cine vă poate contrazice ? !

Replica asta îi plăcea cel mai mult dirijorului, dar n-a cedat. Timp de trei luni și o zi n-a cedat. A mincat, s-a ghiftuit, dar n-a cedat. Coristul era mulțumit și cu faptul că e prezent alături de dirijor. Se fălea către prieteni, către prietene. După trei luni și o zi în urma unei groaznice beții dirijorul a cedat și l-a admis pe scenă.

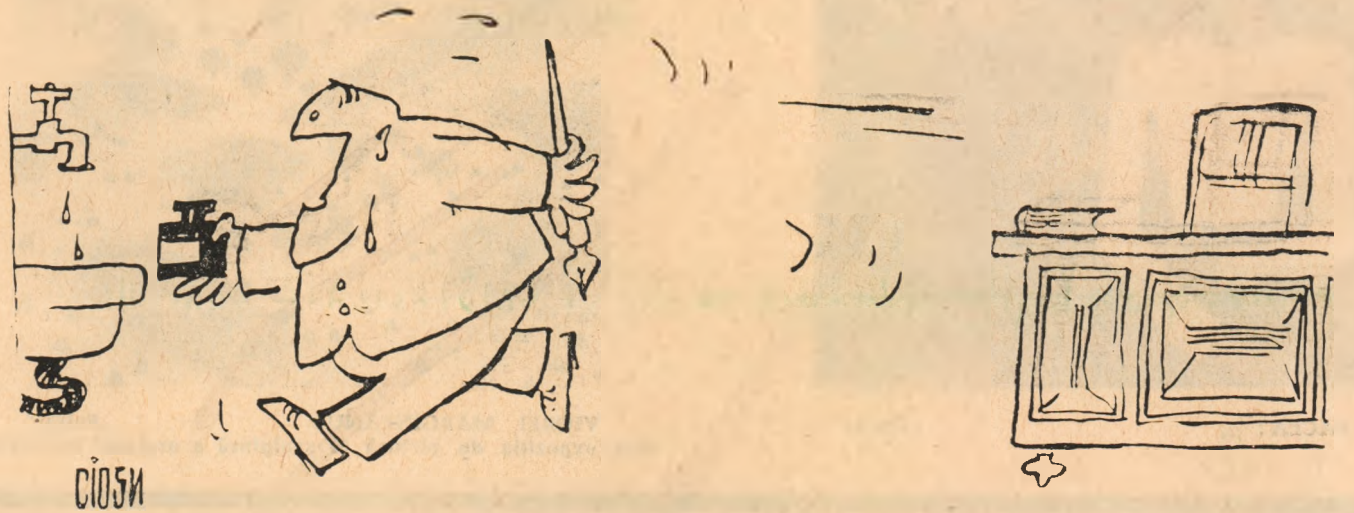
— Mimizezi și atât !

— Atît ! a răspuns pseudo-coristul și drept recunoștință i-a pupat mina binefăcătorului.

Concertul a avut loc în seara aceea. Coristul văzîndu-se pe scenă în fața unei asistențe atât de numeroase a început să cînte, ba, mai mult, a făcut un pas înainte, i-a dat un cot primului solist.

Disperat, dirijorul, dîndu-și seama de marea greșală pe care o făcuse, de scandalul imens ce îl provocase, și-a întors privirea spre vracii vracilor, cel mai mare iubitor al artelor, care nu lipsea de la nici un concert. Acesta, înțelegînd ce se petrece, căci aflase scopurile mirgave ce le urmărea pseudocoristul, îi porunci cu glas de tunet dirijorului să-l prindă în brațe, apoi rosti formula magică : Sacrilegium porcus — porci, și cei doi se transformară pe loc într-un animal care de atunci se numește porc. Sala izbucni în aplauze crezînd că e un număr de magie. Nemaivăzutul animal părăsi scena. Neînduplecatul vracii refuză să le mai dea chip de om și astfel a luat naștere această specie nouă de potroed.

Terminînd de citit manuscrisul și analizînd însușirile porcului din zilele noastre, cred că legenda nu e lipsită de adevăr. Răsufu în același timp liniștit că în epoca noastră așa ceva nu se mai poate petrece. Cred, fiindcă lipsesc vracii.

Desen de Const. Ciosu

FENOMENE DE BOVARISM ÎN PROZA ACTUALĂ

APROXIMAȚII
CRITICE

Experimentul adevărat în artă face posibilă libertatea de mișcare a literaturii modern și-i deschide totodată perspectiva unei creații în care experiența personală devine o prezență cu valoare generală. Poate aluneca însă și în vacuitate pentru simplul motiv că experimenterii sînt mulți, creatorii puțini.

Există, ca și altădată, o psihologie a amăgirii, aceea că poți fi altul șocînd cititorii cu o literatură care nu are prea multe tangențe cu ceea ce s-a scris pînă acum. Uneori asistăm la un soi ciudat de „originalitate” ivită la umbra experiențelor moderne de alturea. Credința este, desigur, că numai așa se poate scrie, și nu altfel, și această iluzie este întrefînută mai ales de spiritele cutreierate de neliniști bovarice. Tot ceea ce acest „crează” este, de fapt, altceva decît lucrul care le-ar reprezenta. Curios e faptul că în anumite împrejurări se lasă să se înțeleagă că ne aflăm în fața unei gândiri artistice maturizate și de perspectivă. Dar cine garantează că avem de-a face cu un „adevăr” la care ar putea subscrie și cititorii lipsiți de atributele snobismului? Problema dificilă nu este aceea a rezultatului sau acceptării sentimentale de către unii și alții a acestui fel de experiment, ci a faptului dacă poate procura totuși o reală emoție estetică unei categorii mai largi de cititori sau numai citorva inițiați care din spirit de frondă dau de înțeles că pricep și gustă tot ce-i „nou”, inclusiv ceea ce nu s-a scris încă.

Am citit întîmplător cartea unui tînr experimenter, Petru Popescu, intitulată Moartea din fereastră. Autorul este probabil același cu Petru Popescu care a debutat în 1966 cu volumul de versuri Zeu printre blocuri care, deși recomandat, din întimitate, de o prefață a lui Paul Georgescu, n-a făcut vîlvă. Autorul, „băiat cultivat și sensibil”, cum scria amintitul critic, e un citadin deschis spre experimente într-o măsură așa de mare încît nu este exclus să aibă iluzia că „originalitatea” este, prin

exelență, un domeniu al său. Volumul de proze Moartea din fereastră o dovedește din plin.

Dar ambiția de a fi altul rămîne o simplă alișare a orgoliului, uneori cu repercusiuni grave, dacă nu este susținută de o înzestrare reală. A spune dacă autorul la care ne referim are sau nu talent e mai greu, dar că pentru el realitatea e ceva cu totul depărtat de artă este foarte sigur.

Prozele sale nu sînt scrise, ci făcute cu o metodă care dă impresia că literatura e considerată un joc gratuit, o aventură la hazardului. Cu toate că în placheta de versuri înăuntrul Petru Popescu făcea profesiuni de credință în sensul unui cult nemărginit pentru modernitate, în prozele culese în Moartea din fereastră el pare un romantic cochet și extravagant, care cultivă evaziunea din realitate în fantezii, adesea bizare, în care se face un loc special exoticului, urmărind cu o nostalgie bovarică

Bucata Moartea din fereastră e o metamorfoză de tip macedonskian (v. nuvela Intre cotețe) sau kalkian, dar nu în sens creator, ci în linia unei pașii evidente. Naratorul își închipuie că a fost odată, într-un vis, „un bondar verde zbătîndu-se prins între două rînduri de geamuri”. Proza are o intenție de parabolă — opoziția între natură, „junglă”, „grădina exotică”, în care bondarul se mișcă liber, și spațiul îngust, închis, dintre geamuri, în care el caută „odihnă pentru noile cîntece”, „pentru o nouă mare lumină”, „misterul dulce”, altfel spus, experiența și creația — dar nu se realizează fiindcă autorul debutant lunecă în speculații ieltine și bizarerii care pot încînta doar pe amatorii de ezotism. Bondarul, care era cît pe ce să devină un erou de dramă modernă, se izbește de sticlă, are un „formidabil șoc” și visează că „era în fața veșnicei ploii”. „O dată cu revelația pereților invizibili, zborul devenea inutil. După cum nu mai exista față și spate, nu mai exista nici sus și jos” (p. 17 — subl. n.). „Băiatul cultivat și sensibil” lansează întrebări grave : „Cum și de ce să mai numeri infinitul?” (p. 16) și panseuri ieltine, cite o dată de o banalitate agreabilă : „Lucrurile se justifică pentru că există” (p. 19). De altfel, plăcerea filozofărilor fastidioase se manifestă irezistibil și în alte pagini ale volumului („Sînt o parte dintr-o parte din alta, sînt o parte cu alte părți, cu infinit mai multe alte părți fiecare” — Week-end, p. 53), precum din belșug își lac loc expresia plată și vorbăria stearpă, cînd nu e de o incoerență umoristică („Totul era atât de verde, încît eu însumi nu mai eram verde, verdele nu mai era verde, pentru că se poate verde fără negru, se poate chiar fără alb, dar nu se poate verde fără galben, fără albastru, mai ales albastru” — p. 6. „Un sentiment ciudat, un autentic sentiment ciudat, un sentiment de bruscă trăire a ceea ce știam, și mă simțeam o parte integrabilă, integrată, integrantă, în timpul și spațiul manifestate în formele din jurul meu, astfel încît să mă pierd, astfel încît scopurile mele să se piardă” — p. 52 etc.).

Folosind niște modele, autorul mimează și se crede modern. Cele mai multe din prozele sale sînt însă de o artificialitate care compromite și intențiile bune din unele pagini.

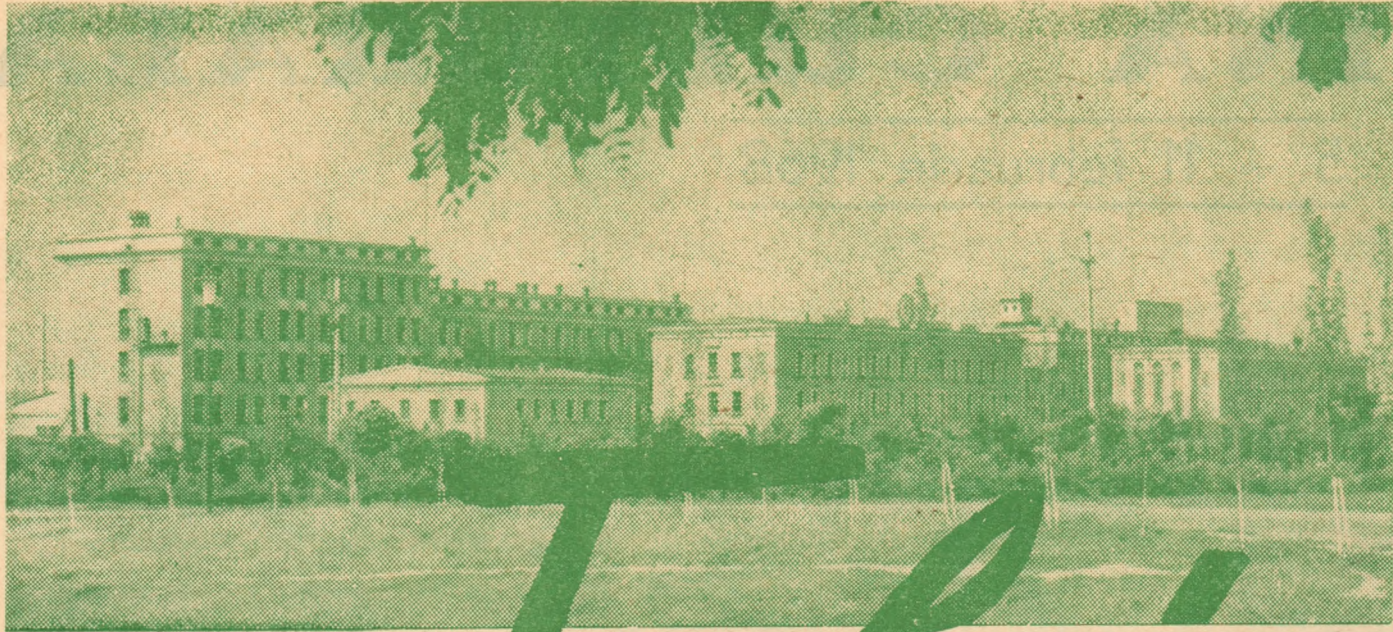
Insula filozofilor e o „fantezie” confecționată tot din nevoia satisfacerii setei de exotie. Prozatorul imaginează, în contrast cu civilizația, o insulă a liniștii și a primitivismului (viața „tribală”) în care se reîntoarce „filozofii”; o întoarcere la sursă, în sens romantic, aproape istovită (literar) în secolul trecut „A lungate din bibliotecă, trupurile lor [ale filozofilor] au recăpătat o vigoare pastorală”, au adică o „sănătate fizică” în stare să „sucure pe orișicine”. Ei „învață [aici] din limitarea cunoașterii trumusele vieții”, iar filozofia lor („toți filozofii dorm în unison”) e aceea a „tăcerii în această insulă a fericiților” care pare a avea ca punct de plecare eminesciana insulă a lui Euthanasius. Petru Popescu se mișcă într-un fantastic pe care nu-l creează cu mijloacele sale literare ; ideea întoarcerii la viață, semn al autenticității, rămîne exterioară, didactică, dar probabil că autorul va medita la ea în ceea ce-l privește.

Dar cultul pentru exotic este aproape exacerbat. Autorul înțelege să impresioneze cititorii prin originalitate, dar mistifică și, amînlîndu-și de cărți și filme western, compune o cuminte Poveste cu cowboy. Fragmente din experiența de viață a prozatorului sînt relatate, pe un ton de o superioritate suspectă, în povestirea Week-end, bogată în fapte insignifiante și locuri comune. Nu putem trece peste unele efecte de „stil modern” ca acestea : „Dar eu nu mă simțeam bine, dar eu nu mă simțeam bine, dar eu nu mă simțeam bine de loc, și am tresărit violent, am sărit ca ars cînd mi-am dat seama de asta” (p. 67). Apropiată de modernitatea adevărată este doar bucata Orașu, un jurnal în care pasiunea pentru concret se convertește într-o poezie a lucrurilor autentice, similară celeia din unele versuri din volumul Zeu printre blocuri. Autorul este deci el însuși abia în citeva pagini ; aceasta e prea puțin pentru o carte, dar mult dacă Petru Popescu se va hotărî să creeze de-acum înainte. Pînă acum s-a antrenat, compunînd chiar și o nuvelă curat tradițională, Sultana lui Zdrelea, un exercițiu comun despre o maică încercată de o criză mistică și un călugăr, fratele ei, devenit brigand ca să răzbane moartea acesteia.

Singurul lucru care contează, spunea undeva Mircea Eliade, este creația : „a fi trebuie să însemne o creație continuă, o neîntreruptă depășire, o îmbogățire a vieții universale cu forme noi și vii, cu gesturi noi și fertile”.

Experimentarea modelor, adică folosirea pașii, a mimetismului și evitarea actului cu adevărat creator, conduce, de fapt, la un refuz al cunoașterii vieții. În acest caz tentația originalității cu orice preț ia locul gândirii artistice, se convertește într-un ciudat bovarism intelectual, dă naștere la o pseudoliteratură pe care numai falșii moderni o pot considera o noutate artistică plină de subtilități.

Mihal Drăgan

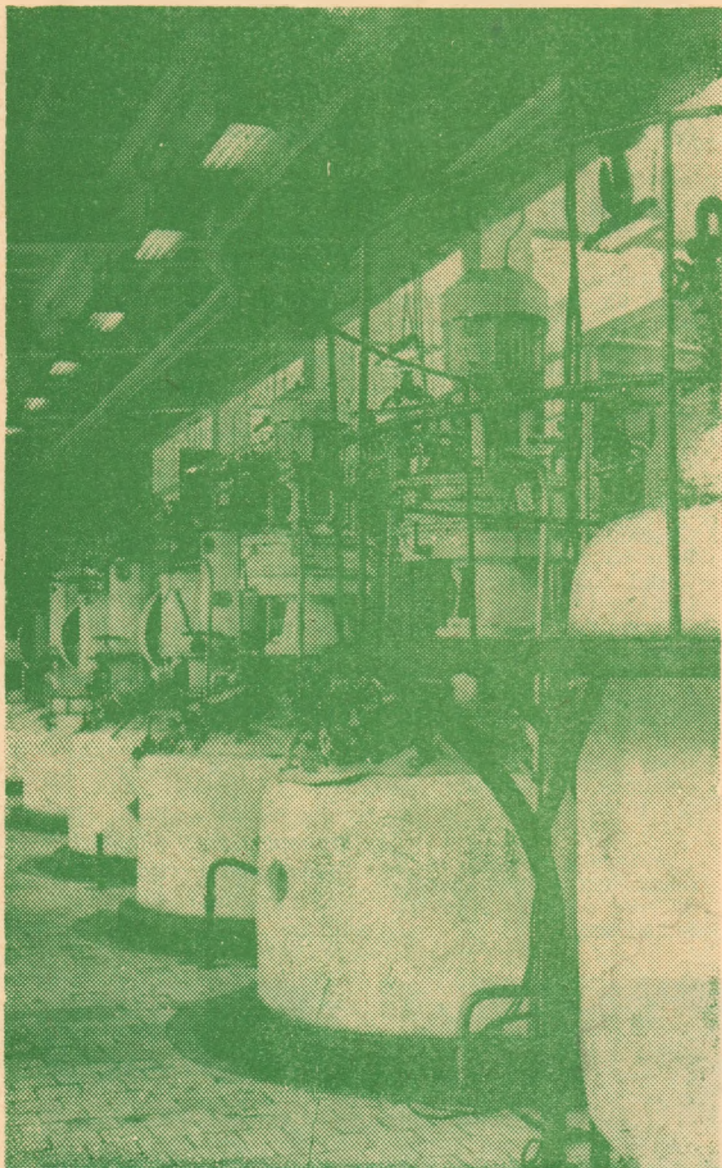
Fabrica de antibiotice IASI

FABRICA DE ANTIBIOTICE IASI produce și o gamă variată de medicamente pentru uz veterinar.

Iată trei dintre produsele fabricii :

STREPTOMICINĂ SULFAT, PENICILINA G CRISTALIZATA - sare de potasiu injectabilă și MOLDAMIN.

Secția fermentație

PENICILINA „G” CRISTALIZATĂ SARE DE POTASIU INJECTABILĂ (UZ VETERINAR)

Penicilina G sare de potasiu cristalizată se obține prin cultivarea în profunzime a ciuperii „*Penicillium chrysogenum*”. Se prezintă sub formă de pulbere cristalină de culoare albă sau ușor gălbui, fără miros, cu gust amar. Este termostabilă la temperatura camerei. Se descompune sub acțiunea unor enzime (penicilinaza) sau prin încălzire. De

asemenea este inactivată de acizi, baze sau antiseptice și dezinfectante.

Acțiune farmacodinamică :

Penicilina cristalizată administrată pe cale intramusculară sau intravenoasă, se absoarbe repede, atingând într-un timp scurt concentrații sanguine terapeutice. Administrată pe cale subcutană, ab-

sorbția este mai lentă, și uneori neuniformă. Concentrația sanguină maximă este de scurtă durată, scade destul de repede, așa încât după 3-4 ore în urma administrării unor doze uzuale, sau după 5-6 ore în cazul unor doze masive nu se mai găsește în sânge în concentrații terapeutice active.

Administrată pe cale intramusculară, intravenoasă sau subcutană, penicilina difuzează insuficient prin seroase în cavitatea (cavitatea peritoneală, pleurală, articulară etc.). De aceea, în cazul infecțiilor seroaselor se recomandă aplicarea „in situ”. Injectată în cavitatea seroaselor, se menține mult timp (în cavitatea pleurală, articulară se menține 24 ore). De asemenea, penicilina

administrată parenteral nu difuzează decât în cantități imperceptibile în lichidul cefalorahidian.

Administrată pe mucoase (vaginală, oculară, nazală) și pe plăgi, resorbția penicilinei este neglijabilă, antibioticul manifestându-și astfel acțiunea locală.

Penicilina acționează asupra microorganismelor în mod bacteriostatic, dar uneori și bactericid.

Sînt sensibili la acțiunea penicilinei : stafilococi, streptococi, pneumococi, meningococi, *B. ruspipathiae*, *B. erisipelati*, *B. anthracis*, *Cl. tetani*, *Cl. perfringens*, *Cl. oedematiens*, *Cl. histoliticus*, *Spirochaeta pallidarum*, germenii din genul *Actinomyces*, *Leptospira* (în doze mari).

Secția dozare. Se dozează penicilina de uz veterinar.

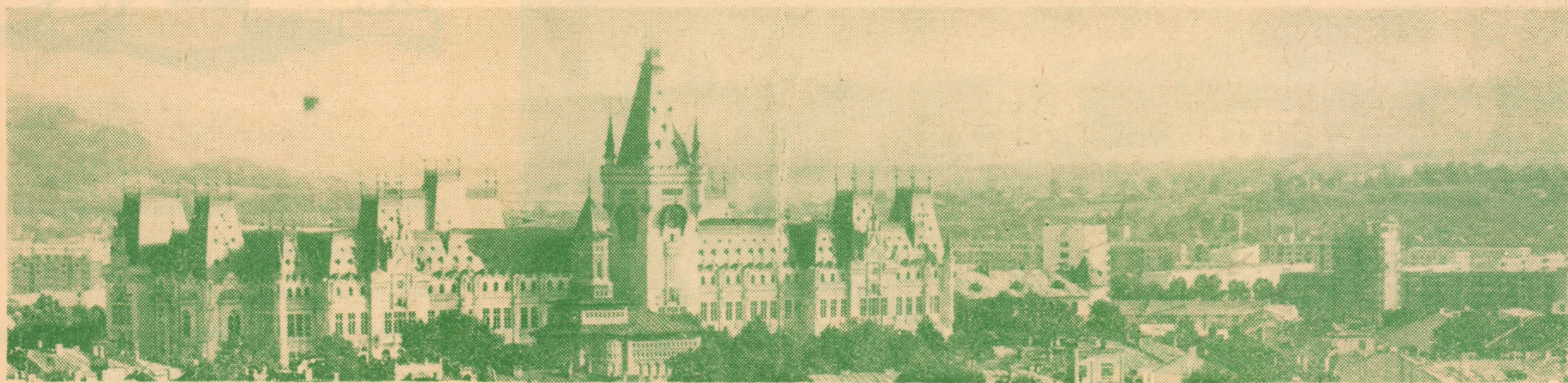

În magazia de produse finite

SAPTAMINA CULTURALA

5 - 11 februarie 1968

COMORI ETNOGRAFICE

Expoziția deschisă în prezent în sala Victoria din Iași sub titlul „Din ultimele achiziții ale Muzeului Etnografic al Moldovei” reunește arta a sute de artiști amatori din Moldova și este una din cele mai reușite demonstrații ale frumuseților artei noastre populare. Intregul univers floral și zoomorfic e transpus în culori și desen, în forme și volume. Cromatica sobră și elegantă a costumelor din Cîmpulung moldovenesc, ornamentația ștergarelor din Bucovina, explozia de culori vesele de pe țesăturile regiunii Iași, simfonia brițelor și birnețelor, toate pledează pentru trăinicia și frumusețea unei arte astăzi

vestită pe toate meridianele.

S-ar zice că generațiile s-au prins într-o horă, trecîndu-și din mîna în mîna peste ani, tradiții scumpe. Mîndrele creații în ceramici, cu linii și forme armonioase și-au dat întâlnire cu măștile tradiționale ale sărbătorilor de iarnă și cu alte realizări ce impresionează prin frumusețea lor.

Atrage în mod deosebit atenția panoul de la Ghindăoani, realizare unică în decorarea „chieptarelor” lucrate în brăduți și flori vii alături de maramele dialane aduse din Vrancea. Intimitatea colțului autentic de interior jărănesc, cu masă și bîldar, cu lavițe împodobite de covoare, cu clițul de zestre, adevărată simfonie de culori, totul te transportă în lumea parcă vrăjită a miilor de creatori anonimi.

MARIANA SÎRBU LA FILARMONICA IEȘEANĂ

Concertul de vineri 9 febr. ora 20 (repetat sîmbătă 10 februarie ora 17) al filarmonicii ieșene este condus de talentatul dirijor Nicolae Boboc, de la Filarmonica din Timișoara. El programează lucrarea lui Anatol Vieru, Dansuri festive, Concertul pentru vioară de Ceaikovski și Simfonia a 7-a de Bruckner.

Concertul de Ceaikovski este o lucrare programatică scrisă în 1878 și dedicată de marele compozitor, creatorului școlii violonistice ruse L. Auer, ilustru violonist și pedagog. Cele trei părți ale concertului vor cunoaș-

te, de data aceasta, interpretarea Marianeî Sirbu, fosta elevă a Școlii de muzică ieșene, în prezent studentă la Conservatorului din București, revelația ultimelor stagioni muzicale românești, cîștigătoare premiului III la Concursul internațional Enescu de anul trecut. Cea mai cîntată simfonie a lui Bruckner, a 7-a, va oferi filarmonicii ieșene un nou prilej de afirmare. Scrisă în 1881 -1883, și prezentată, în premieră mondială, publicului din Leipzig, această simfonie ilustrează marea personalitate a lui Bruckner. Fiind scrisă, probabil, sub obsesia morții iminente a lui Wagner, lucrarea incorporează multiple sensuri de viață și de reverie, dominante răminînd formele eroice, vorbind de locurile de odihnă veșnică ale eroilor legendari. Piesa aduce cu ea și frînturi din incantațiile melodii populare, ascultate cîndva, în copilăria, de artist.

carnet

„Favoriți ai discului de muzică ușoară 1967” — iată tema concursului „Cine știe cîștigă”, ce se va desășura în ziua de marți 6 februarie a.c., orele 20, în sala de spectacole a Casei de cultură a tineretului și studenților din Iași.

O nouă seară de poezie urmează să aibă loc în cadrul Casei de cultură a tineretului și studenților, vineri 9 febr. a.c. orele 20. Cu acest prilej, artiștii amatori din formațiile Casei vor recita sonete de Shakespeare.

A cincea premieră a actualii stagioni a Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași o constituie spectacolul cu piesa „Imbrăcați pe cei goi” de Luigi Pirandello și va fi prezentat sîmbătă 3 februarie a.c. orele 20. Spectacolul este montat în regia și scenografia lui Crin Teodorescu. În distribuție: Margareta Baciu — artistă emerită, Costel Constantin, Elena Bartok, Marcel Finchelescu, Costel Popa, Antoaneta Glodeanu, Saul Taigler.

Această piesă este inclusă în repertoriul Naționalului ieșean ca un omagiu adus lui Pirandello cu prilejul centenarului nașterii sale și al anului internațional Pirandello, prilejuit de acest centenar. Piesa a fost jucată, tot la Iași, în premieră pe țară, la 1 aprilie 1930, în regia lui Aurel Ion Maican.

Duminică 4 februarie a.c. la orele 10 dimineața va fi prezentată, pe scena Teatrului de păpuși din Iași premiera „Aventurile baronului Münhausen” — dramatizare de Alecu Popovici și Victor Gafta, după cunoscuta poveste a lui Ag. Bîrger. Regia și scenografia sînt semnate de Constantin Brehnescu. În distribuție: Ion Agachi, N. Brehnescu, G. Zaharia, Constantin Ciofu, C. Brehnescu, Simona Agachi, Ortansa Stănescu, Lucreția Agachi, Dana Tomiță, Emil Petcu, Elena Brehnescu.

șaptea arie

CINEMATOGRAFE

În săptămîna de la 5 - 11 februarie 1968 :

— Sala Victoria: „Capcana” — producție a studiourilor engleze cu Rita Tushingham.

— Sala Republica: „De trei ori București” — producție a studiourilor București (Horia Popescu, Mihai Iacob și I. Popescu-Ghogo).

— Sala Tineretului: „Regina zăpezilor” — producție a studiourilor URSS și „Vulturii zboară devreme” — producție a studiourilor iugoslave.

— Sala Arta: „Luana” — producție a studiourilor americane.

— Sala Nicolina: „Zece negri militei” — producție a studiourilor engleze și „Femeia necunoscută” — producție a studiourilor R.A.U.

Ian Dănculescu, artist emetit, Ion Schimbischi.

— 5 și 6 februarie a.c. orele 20: „Imbrăcați pe cei goi” (primul, fără abonamente, al doilea — abonamentele 2 și 9).

— 8 februarie a.c. orele 20: „Întîlnire la Copenhaga” de Ives Jamiague. Regia: Sorana Coroamă. Cu Teofil Vlăcu, Elena Bartok, Rella Ghîjescu și Marcel Finchelescu.

— 9 februarie a.c. orele 20: „Nunta din Perugia” de Al. Kirîjescu. Regia: Sorana Coroamă. Cu Ion Lascăr și Margareta Baciu, artiștii emeriți, Constantin Dinulescu, Boris Olinescu, Costel Constantin, Cornelia Hîncu, Elena Bartok, Antoaneta Glodeanu, Costel Popa etc.

TEATRU

„Stan Pățitul” de George Vasilescu (regia: Gh. Jora; interpreții principali: George Macovei, Petrică Ciubotaru, Elena Foca, Angela Bîrsan, Aurora Ardeleanu etc.) este prezent pe atîșul Teatrului Național „Vasile Alecsandri”:

— Duminică 4 februarie a.c. orele 9,30 dimineața și 19 p.m., și sîmbătă 10 februarie a.c. orele 15 pe scena Casei de cultură a tineretului și studenților.

La sediu :

— 4 februarie a.c. orele 15: „Cînd luna e albastră” de W. Herbert Hugh. Regia — Valeriu Moisescu. În distribuție: Cornelia Gheorghiu, Valentin Ionescu, Ște-

Lăsați-mă să cînt, duminică 11 februarie, la ora 19,30, în conducerea muzicală a lui Tr. Mihăilescu.

Studioul de teatru care urmează a lua ființă pe lângă Teatrul Național din Iași va fi denumit „100 minus 1”: sala numără 99 locuri.

Formațiile de teatru ale caselor de cultură și căminelor culturale din raioanele Bîrlad, Vaslui și Huși, calificate la faza anterioară, s-au întîlnit în sala Teatrului de stat „Victor Ion Popa” din Bîrlad la faza regională. Urmează a fi desemnate echipele cîștigătoare.

OPERA DE STAT

Duminică 4 februarie, ora 10,00 un matineu cu Căștoria secretă de Cimarosa. În distribuție: Ion Prisăcaru, Bernadeta Simon, Aneta Pavalache, George Ionescu, Nicolae Prescornițoiu. Conducerea muzicală: Tr. Mihăilescu.

Silvia cu: Gina Tripa, Cristian Georgescu, Victor Popovici, Elena Cărcăleanu, Costel Simionescu, Ella Urmă, Laurian Nicolau, Tiberiu Popovici, George Popa.

Conducerea muzicală: Cornelia Voina. Regia: Barbu Dumitrescu. Scenografia — Lili Agapie; intr-un spectacol care are loc duminică, 4 februarie la ora 19,30.

Freischütz — miercuri, 7 februarie ora 19,30 în conducerea muzicală a lui Tr. Mihăilescu.

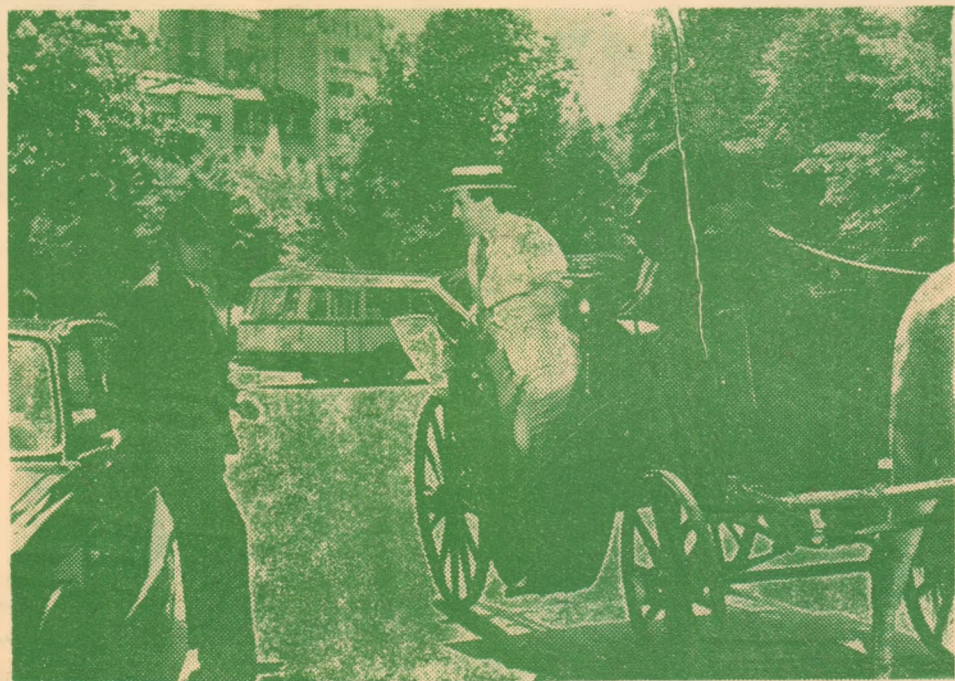
La Huși a avut loc faza rațională din cadrul festivalului regional de teatru folcloric. Echipe din 8 comune au prezentat obiceiuri ale sărbătorilor de iarnă (capre, căiuși, haiduci etc) ilustrînd frumusețea tradiții locale.

La Casa de cultură a studenților și tineretului se iac pregătiri speciale pentru amenajarea clubului care va funcționa în perioada vacanței de iarnă a studenților.

În cursul anului 1967 Muzeul Unirii din Iași a înregistrat o cifră record de vizitatori: 40.142 persoane.

În curînd, pe ecran panoramic: RĂZBOI și PACE (seriile III și IV).

Un nou film românesc : DE TREI ORI BUCUREȘTI

PLĂCEREA LITERARĂ

Cu riscul de a turbura unele conștiințe profesionale grave și severe vom spune că primul indiciu al sensibilității critice este o mare capacitate de plăcere literară, „plăcere” — evident — de un tip special, dar nu mai puțin „plăcere”, satisfacție intensă, bucurie profundă a spiritului. De este vorba de vreo „frivolitate” condamnabilă, trebuie arătat că această „frivolitate” și-au revendicat-o numeroși și însemnați critici. Părerea noastră este că nu se poate face abstracție de confesiunile lor. După cum, bineînțeles, nu putem ignora nici propria noastră experiență, care, atunci când nu este viciată de frigiditatea științifică, încearcă și recunoaște în mod deschis aceeași emoție și plăcere a lecturii critice, reacțiune întru totul normală, unul din semnele cele mai distinctive ale vocației criticului literar.

Faptul că Dryden vorbește de „incântare” (*delight*) Sainte-Beuve de „plăcere” care „ascute” genul critic, Thibaudet de „aptitudinea la plăcere” și G. Călinescu de „plăcerea frumosului” (am omis intenționat pe impresionisti) confirmă tocmai această propoziție: în timp ce cititorul obișnuit vede în lectură doar o distracție oarecare, un mijloc de omorire a timpului, „fugă de plătiseală”, criticul face din lectură și examen critic, o voluptate, un epicureism superior, cuvinte care nu traduc altceva decât reacțiunea tipică a sensibilității estetice în ipoteza sa critică. Luată în această accepție, nu vedem de ce ne-am teme să folosim anume noțiuni mai mult sau mai puțin discreditate.

Amestec de emoție și luciditate, de transpunere și reflexie, plăcerea criticului înlocuiește contemplativitatea rudimentară pasivă, tipică cititorului obișnuit, prin satisfacția participării active, cu predominantă și coloratură intelectuală. Desigur, și criticul se lasă uneori „furat”, pe durata lecturii, de anume momente de entuziasm și adieziune. Însă reflexul său spiritual este mai complex: „plăcerea” sa — a spus-o demult Montaigne (*Essays*, II, 10:

„Des livres”) — este un „honeste amusement”. Deci căreia nimic nu i se poate reproșa: plăcere onorabilă, probă, integră, superior convenabilă. În plus, criticul asociază acestei plăceri, tendința spontană de a descifra și de a înțelege textul care-i stă în față și deci face din el, într-un sens, un obiect al cunoașterii. Dar aceasta, vor replica adepții criticii „științifice”, noi am urmărit întotdeauna! Chiar dacă rezultatul rămâne în bună parte același, finalitatea predominantă este totuși alta. Căci niciodată un savant nu va da prioritate factorului „agreabil” și „atractiv” asupra scopului obiectiv al „cunoașterii” și nu-și va transforma investigația într-un exercițiu voit al plăcerii, așa cum afirmă, între mulți alții, Sainte-Beuve, în *Mes poisons*: „Critica pentru mine este plăcerea de a cunoaște spiritele...” Omul științei pure se mulțumește numai să cunoască spiritele, făcând abstracție de plăcere, reacție cu totul facultativă. Și apoi, în critică, nu intervine numai plăcerea cunoașterii siluetei morale și literare, ci și a recunoașterii calității artei literare însăși, în multe din elementele sale specifice. Plăcerea critică este făcută, în bună parte, tocmai din această conștiință și verificare a ceea ce constituie „fiecăre” artistică, autonomie relativă a operei, capacitate de reprezentare, proiecție imaginară și sugestie. Ceea ce o satisface din plin este pătrunderea — curioasă, ingenuă, avizată — în interiorul unei supra-realități estetice, prin explorarea unui univers poetic inedit, semnificativ sub multiple aspecte.

Tot de ordinul cunoașterii se dovedește și plăcerea, uneori imensă, de a deschide cărți noi sau nefrecventate, texte rare sau inedite (există și o anume plăcere, livrescă, a erudiției) și mai cu seamă aceea de a descoperi noi aspecte și valori literare, a le afirma și susține înaintea altora. De obicei, această plăcere pare a fi rezervată doar cronicarilor. Dar ea definește, de fapt, activitatea oricărui critic capabil de emoții literare proaspete, care simte efectiv necesitatea lor interioară. Sete nestinsă, avidă, imperioasă, dublată de aceea — eternă — a cunoașterii, despre care Remy de Gourmont afirmă că: „Te obsesești de toate în afară de a înțelege”. Cine nu are o anume tresărire și vibrație cvasi-enigmatică în fața cărții încă netăiate, a autorului despre

care nu știi încă nimic, a operei pe care ai dorit-o, dar pe care încă n-ai avut-o în mână, nu va ști niciodată ce înseamnă plăcerea discretă, derivată, difuză, dar cu atât mai intensă, a lecturii critice, înfiorarea primei îmbrățișări, plină de efluvii... cernelii tipografice. Adevărații rafinați ai cărții o contemplă cu voluptate, o adulmecă, o mîngie, o răfoiesc cu emoție, o sorb cu fervoare și pasiune. Cărțile — a observat-o mai demult și Anatole France — sînt un fel de „amante de hirtie”...

Pentru a raporta întreaga această apetență superioară, de ordinul marilor rafinamente intelectuale, la definițiile noastre de bază, vom spune că plăcerea critică este satisfăcută și amplificată de totalitatea obiectivelor criticii literare. A surprinde unitatea operei, a-i descoperi sensul fundamental, a-i explora semnificațiile polivalente, a-i reconstitui universul literar, a-i defini esența originală, a-i stabili și demonstra valoarea, înseamnă pentru critic tot atâtea motive de intensă plăcere. Pe durata acestor operații, care se stimulează, se consolidează și se amplifică reciproc, ea se regăsește în lumea activităților sale cele mai apropiate, cele mai specifice ființei sale. Plăcerea realizării de sine a criticului parcurge neapărat, într-o măsură sau alta, toate aceste etape analitice, de o profundă și mai totdeauna indicibilă rezonanță interioară.

Că această „plăcere” n-are nimic de a face cu hedonismul, cu senzația organică, vitală, cu satisfacția biologică a reieșit, credem, cu prisosință. Este vorba, în esență, de o plăcere competentă, „expertă”, analitică, intelectualizată, în baza unor elaborări și filtrări pur cerebrale. În critica literară, mai ales, „plăcerile estetice tind să se prefacă în plăceri intelectuale...” Cine o spune? Vreun raționalist? Un dogmatic? Un profesor de literatură? Nu, ci „impresionistul” E. Lovinescu (*Critice*, I, ed. a 2-a). Peste această precizare nu mai este nimic de adăuga.

Adrian Marino

Vignete de V. Corcaci

Dominic Brezianu

THE MODERN JAZZ

QUARTET DJANGO

Toate aceste sunete organizate distribuite-n soare Le duce vintul ceața conversația.

Tot mai sus spre soare Vezi ce-aproape sintem, și ce departe — Lingă cenușul zid cu capul pe genunchi Ai rămas. Cetele de nori Caboară, Ingerii albaștri În plimbarea noastră eram împreună Sint și surisuri aruncate Plimbate-n timp ca două mîini, Uite dealul pe care-l urcăm toți, ploaia. Nu mă uita acolo unde soarele e-albastru. Cit de mult te iubeam.

Toate aceste sunete organizate distribuite-n soare Le duce vintul ceața conversația ploaia.

Rodica Iulian

PENTRU PIETRE

Și cit să răspund pentru pietrele tale? Pentru piatra de riu ovală și albă ca un cap de femeie pe care îți adormi gîndurile, pentru prețioasele pietre mici, scinteietoarele de pradă, pentru pietrele brățări la pulsul gleznelor, pietre să te ție pe pămînt, pietre să te ducă hrană peștilor? Cit să iubesc unde n-ai iubit? Cit să-mi despart de buze cuvintele din forma gurii tale? Și cit să umplu aripat în locul tău, peste țărîna, urindu-mă cu păsările? Și pină cînd să mor ca un neînnotător în ape blinde? Cînd nici un leșt nu mă tirăște în adîncuri și setea mea e pentru aer...

LUCIAN BLAGA inedit

Esul Tehnică și basm și poemul Lansare în cosmos au fost scrise de Lucian Blaga în luna octombrie 1959. Impresionat de realizările științei și tehnicii moderne și sub emoția puternică a știrilor privind succesele epocale ale oamenilor de știință și tehnicienilor în cucerirea spațiului cosmic, poetul a scris aceste două lucrări. Ele constituie un omagiu adus de Lucian Blaga gîndirii și fanteziei cutezătoare a omului care „învinge spațiul și timpul”, „se eliberează tot mai mult de constrîngerile mediului...” Aceste năzuinți „ancestrale”, omul le-a rostit la început în mituri și basme. Lucian Blaga a dat un răspuns artistic celui mai impresionant și de neuitat fapt al timpurilor noastre: primele înfăptuiri ale omului în opera de cucerire a spațiului cosmic.

P. Ţugui

TEHNICĂ ȘI BASM

Tehnica e basm realizat. Iată un gînd, o circumscriere, o apreciere cu care de cîteva decenii încoace însoțesc în mîntea mea aproape toate marile invenții ale tehnicii moderne. Cer scuze într-un fel și oareșicare îngăduință din partea cititorilor că mă pronunț despre treburi ingineresti și despre născociri tehnice în perspectiva ce-o poate deschide asupra unui atare

foarte științific domeniu o conștiință de poet. Poetul e obișnuit să facă apropieri chiar între lucruri atît de disparate cum ar fi visul și otelul.

Tehnica e basm realizat. Am o certitudine interioară, de penumbră, pe care anevoie mi-ar putea-o clătina cineva, că atunci cînd a conceput mașina de sburdat, fizicianul, matematicia-

nul, inginerul Leonardo da Vinci s-a lăsat îndrumat, în ambițiile sale, de mitul străvechiu al lui Icar. Visul lui Leonardo venea de departe, din lumea antică, dar scheletul de lemn, aripile și elicele aparatului proiectat erau rodul unei minți, care senimerea să fie a celui mai universal om al Renașterii.

Cînd a apărut becul electric era un mic miracol. Mă întreb dacă inventatorul care, prin apăsarea pe un buton, s-a văzut pus în situația oarecum de magician, de a transforma noaptea în zi, într-o sală sau într-o întreagă metropolă dintr-odată, n-a simțit ceva din satisfacția unică despre care în arhaicul mit al Genezei se face amintire prin cuvintele: „Și a zis să fie lumină! Și s-a făcut lumină!”

Dar visul alchimistilor, luat veacuri de-a rîndul în deridare, cu privire la piatra filosofală, visul de a transforma în aur pur și sănătos materiile degradate și bolnave, nu este oare secret prezent în aspirațiile științei și tehnicii actuale cari reușesc în cele din urmă să prefacă, vizibil și tangibil, un element chimic în alt element?

Străduința de a învinge spațiul și timpul, proprie omului, ființă care spre deosebire de animal se eliberează tot mai mult de constrîngerile mediului, creîndu-și un mediu pe măsura sa și lărgindu-și mereu orizontul, străduința aceasta ancestrală de a înfrînge spațiul și de a împătura

timpul, s-a rostit înia oară în basme, în miturile popoarelor. Pajura din poveste își transportă stăpînul prin văzduh, cînd repede ca vîntul, cînd repede precum gîndul.

Izbinzi de felul celor arătate se urmează de la o vreme, și mai ales astăzi, multe și variate, în ritm accelerat. Ele sunt destinate să sporească nemăsurat încrederea omului în puterile omului.

Tehnica e basm realizat. Bănuiam de mult acest aspect și-i dam tîrcoale de la un an la altul, dar sentimentul basmului împlinit nu m-a încercat niciodată ca în ceasurile cînd posturile de radio anunțau pe toate undele că racheta lansată de undeva de pe meleagurile Uniunii Sovietice, se apropie de lună, că iese din cîmpul de gravitație al pămîntului spre a intra în cel solar ca o nouă planetă. Pe băncile școlii, acum o jumătate de veac, m-am oprit cu un suris îndoielnic asupra formulelor lui Newton, cari ne declarau că unui corp terestru ar trebui să i se imprime o viteză de 11 km. pe secundă spre a părăsi cîmpul de atracție al globului nostru. Foarte mă îndoiam că această „fantezie exactă” va putea să devină cîndva o realitate; aceasta nici în cel mai departat viitor, necum într-una din zilele vieții mele. Dar iată că materia s-a înălțat la cer după chipul și asemănarea zeilor din miturile antichității.

Lucian Blaga

cartea

VASILE ZAMFIR:

„DIMINEAȚĂ CU FLUTURI”

Vasile Zamfir e încărcat de atîta canoare cînd face poezie, încît o aude, aș zice, cu ochii. Ca într-un cunoscut vers shakespearian: „s-auzi cu ochii este însușirea subtilei agerimi a iubirii”. Căci, pentru el, poezia este o himeră blindă, care îi lasă dintr-o floare doar petalele; dintr-un copac, doar frunzele căzînde; dintr-un ecou, un miros de vîntătoare și dintr-o iubire, o umbră cit poate acoperi un destin.

Poezia (dacă nu ne înșelăm) îi rămîne, pină la urmă, un simbol erotic. Un simbol erotic care nu exclude, însă, polta de păcat. Mișcîndu-se printre lucruri, poetul are mereu senzația unei învinuiri, mai ales cînd le atinge laja vizibilă cu niște note care sentimentalizează. Uimirea lui provoacă undele unei emoții, într-un spectacol naturist: „Am rămas cu noaptea / într-o grădină. / Lingă fiecare floare, / de veghe, / pîlpîia cite un simbur de lumină: / stelele adormeau între petale. // Adia o gură de vînt / risipind miresmele / în preajma mea. / Le sorbeam umblînd / pe virtul degetelor. // Singur, singur mereu / lîngă înnoptatele fiori.” Vorbele șoptite, într-o dinamică continuă, au căderea iulgiilor lîrzii. Și cînd el însuși, cu o naivitate primară, își descopere condiția, se consideră un tolerat al acestei lumi vegetale. Neliniștea ei, de teama unui sacrilegiu, n-o sporește, ci o pipăie „cu virtul degetelor”, cînd „grierii cîntă / cu steaua în urechi”. Dar are încrederea (dublata de o voință expresă), că nici unul dintre cuvinte nu se uzează cînd își numește cu el dragostea. Astfel, cîntă elementele naturii: floarea, copacul, norul, astrul zilei și luna-crăiasă, văzute în memoria curgerii timpului, încercînd să le opună o însușire vibrantă. Spontan, se eliberează de orice imagine fixă. Plecînd, adeseori de la o metaforă, pastelizează liric. „Voalul”, „ceața”, „crisaliada” revin într-o consonanță acceptată. Clipa este pentru el doar o „albină trecînd / atît de pușîn!”. Acestei clipe, îi acordează niște instrumente vegetale, care sună aproape ca grelele de sare ierbi marine. Uluit de ceea ce a putut născoci, cîntărețul își retrăiește a doua oară „misterul”. Nici nu poți înțelege, exact, cînd descopere poezia, sau cînd poezia îl descopere. Este, aici, o voluptate secretă. Pentru că Dimineața cu fluturi e ogînda mișcătoare a unui suflet poetic.

Horia Zilieru

Jurnalul liric al Agathe Grigorescu-Bacovia stă, cel puțin până la un punct, în dependența universului poetic bacovian, constituind o delicată ofrandă „celui mai poet dintre poeți”. Se poate spune că devoțiunea exemplară consacrată de-a lungul unei vieți lui Bacovia-omul se întregeste cu generosul cult arătat totdeauna artistului. Cu fiecare pagină nouă a confesiunilor — însumind într-o carte substanța întregii creații — se verifică im-

ternice. În ciuda notelor de dezolare și a luptei cu destinul, poezia Agathe Grigorescu-Bacovia nu e, totuși, franc decepționistă. Obstacolele fiind învinse, lumina vieții dobândește semnificația unui simbol: simbolul speranței. Volumul *Lumină* se deschide cu sentimentul frumuseții triumfătoare: „Coloană de lumină în azur. / Mi-i gândul tot mai proaspăt și mai pur” (*Dar*). În confesiunile mai vechi persistă câte ceva din nostalgia lui Șt. O. Iosif; se aud ecouri romantice. Mai evident e însă suflul simbolist. În ge-

multimile umane. Mai mult decât lingă stele, inima vibrează lingă imaginea Poetului plecat. Confesiunile dedicate lui — *In memoriam* — sînt mișcătoare prin unda tristeții venite din adînc. Sinceritatea dă aripi cuvîntului simplu:

„Iubirea noastră arde încă,
Cum universal în tăis de stîncă.
Cum briliantul arde în cărbune
Și miile de ani nu ni-l pot spune.

Arde în toate cîte le-ai atins...
În scrisul de pe file, în pipa ce s-a stîns...

Iubirea noastră arde, arde-n veci,
Chiar dincolo de lespezile reci,

Altf a fost de-adînc și curată,
Un rug ce nu s-o stingă niciodată...”

Insemnările de jurnal de la Balcic, din 1938, formează un „colocvii cu poetul”. Imbibație de lumină și culoare, profilurile semiorientale schitate de Agatha Grigorescu-Bacovia trăiesc, au o viață ideală în planul ficțiunii. „Pe o cărăruie dintre smochini te întimplîm o tătăroaică în costum negru cu falduri bogate; mers sprinten, ochi oblici — doi simburii de măslină — scilpind sub gene lungi mătăsoase... Somnoroasă încă, marea și-a pierdut culoarea, căutîndu-și-o în înflorirea de valuri... Calm de secole pe suflet”. Reflecția își are partea ei, impresiile fiind intelectualizate. Apar așadar referiri cărturărești, comentarii în care se vorbește de Hamlet, Rubens, Maupassant, Poe, Nietzsche, Paganini, Loti.

Paginile de versuri și proză ale Agathe Grigorescu-Bacovia respiră o consecvență pașionată pentru frumos. Sub alt aspect, ele sînt un document destinat să lumineze personalitatea lui G. Bacovia. Nu se va putea face o exegeză completă a operei bacoviene fără a utiliza jurnalul liric al poetei și mărturiile ei biografice.

Const. Ciopraga

ISTORIE LITERARĂ ÎN IMAGINI

KRAJ Petersburg, d. 4 (16) sierpnia 1898 r. Nr. 31
PRZEGLĄD LITERACKI
DODATEK DO „KRAJU”

HYMN

Dziś — jak daleko sławić imię Pańskie.
Kiedy krzyż święty rozstawa raulona —
Co nam w cierpieniu za hartowną zbroję.
I za otchłę, gdy nadzieja kona,
I za cudowne a niewyrazne zdroje,
I gdy obumiera słabość powalona —
Tam Oj, o Panie, bija korzeniem czołem.
Zaś Bóg — a płaczą chłodził podłom.

Badź pochwalone Przemienienia święte!
Milionów rzesza dziś w prochu się korzy.
Chcąc skrzydła wiały w euda jej podłęto.
Wita Cię, jako Janusz przemiłny 2013,
Jak on niekiedy, po barzy rozpięta
Tęcza — oznaka, że Bóg dla polowy
Udrzwiająca — na us-kowe łany.
Ze przez pokute zszedł bledzi zmazany.

Panie Wszeczwieki, pokaray a cichy!
Cis wzial siermięgie, misti krolów purpury,
Wypisł rozrosle kajale chwasty pychy.
Zawisł brzojnej zagłusz wżrak ponury.
Nech nie osłepia bogactwa blask bely.
Tęgo — co faknie, ni śnie się tea — który
Uczony łamł i potem stuleci —
Zwaszonyż przemienił w jednej wiatki dzieci!

Tę, co sztagiwyż z Wysokości, Panie!
Bógosłowieś Twój kielich goryczy
I wrogie — idąc na ukrzyżowanie —
Spraw, piechaj dany podły gad nie wyży,
Nisclaj się mocą Przemienienia stanie
Wrog bratan, potym skruszy i słodczy.
I niechaj dziejów skłótaną nawy
Przewadzi nów — a nie rzesze krwawo.

Na próby nieszczęśliwie wystawiaj dłużej...
Boć rżca przegryza nawet tarcz ze stali.
Ciosów przeszeracie zmiana w błogą nowinę.
Saktum fac, populum Tuam, Domine!

Francusacki Se.

JULIA HASDEU

„Chocera posthumus”, T. I. — „Bongroon” 3 Arad,
t. II. — „Chevalerie”, „Confidences et Converses”, (Z not-
tetem) Paris, u Bachelard, 1878.

Stara jak świat, jak człowiek raczej, jest zagadka ludzkiego ducha, a przecież dotychczas nie straciła nic ze swej świeżości. Zmieniają się sposoby, mająca doprowadzać nas do poznania istoty tego niepochwytanego słońca, lecz pozostaje on zawsze równie tajemniczy, czy to umieszczając się nad głową metafizyka w postaci lotnej Psyche, czy rozpatrując w materii, poddaje się niby kornie, a jednak bezskutecznie badaniom filozofów lub psychiatrów. Tym zwykłych śmiertelników, nie zapuszczając się zbyt głęboko, sądzi tylko o zawetrzanych przejawach ducha, podziwia je lub przeklina, wznosi loki tryumfalne lub rusztowania i stopy maczaskie, że zaś sąż ten zbyt często niestety rozmija się z sędem mysticizacji, zjad zędanu zabytku nieraz dla pojedynczego człowieka dzieła sprawiedliwości. Dalem takim był właśnie smutny dzień wrzesniowy ubiegłego ro-

Colaboratorul nostru George Sanda ne trimite din Cracovia fotocopia unui articol despre Iulia Hasdeu, de R. Baudouin de Courtenay apărut în ziarul „PRZEGLAD LITERACKI” (1899).

CRONICA LIBRARIEI

Tov. Stela Gheronte, responsabilă secției cărți a Librăriei nr. 5 Iași e de-a dreptul alarmată în fața solicitărilor multimei de clienți. — Iașul are un anumit specific, ne spune d-sa, de care ar trebui să țină seamă cei de la difuzarea centrală și pe care noi îi informăm mereu. Elevii, studenții și corpul didactic teșean „consumă” multă literatură clasică română și universală, studii de critică și teorie literară, cărți de artă și în general tot ce e

legat de formarea viitorilor intelectuali. Or, ce se întimplă? Un elev are nevoie de câteva poezii ale lui Argeșii. Noi îi oferim „Scrieri” în două volume cartonate, prețul 35 lei. Alt Argeșii nu avem, deci poezie și proză la un loc, toată opera. Sugerăm prin revista dv. ca în colecția „Biblioteca pentru toți” și în noua colecție „Lyceum”, ajunsă la nr. 15, să apară cit mai multe titluri de literatură română și universală necesare elevilor din ultimele trei clase liceale și mai ales, în tiraje corespunzătoare. Sînt unele cărți pe care noi, vinzătorii, le numim „slagăre” (mult căutate) dar trimise „cu picătura”.

Să exemplificăm: „Teoria literaturii” de Rene Wellek și Austin Warren ne-a sosit în 10 exemplare. S-au „dus” în trei zile. La solicitări, primim încă... 10 exemplare, de astă dată cartonate, deci cu 10 lei în plus. S-au dus și acestea. Monografiile marilor artiști (Manet, Lautrec etc.) ne vin în 20 exemplare, nici nu le aflăm în vitrină și dispar. Traducerea poezilor lui Baudelaire ne-a parvenit în... două exemplare. Nici personalul librăriei n-a putut cumpăra! Dar ce să ne mai mirăm cînd nici „Chidul orasului Iași” nu mai există de mult? „S-a epuizat”, ni se răspunde. Și altul pe cînd?

EUGEN BARBU: „MĂȘTILE LUI GOETHE”

Asistăm frecvent la treceri de „frontieră” (și îndrăznim să spunem, fără ca vreuna să fie frauduloasă) între critică și creația literară propriu-zisă. Tentativa a fost dusă la bun sfîrșit, nu de mult, de Paul Georgescu, care parcurge drumul de la critică la proză, de I. Negoșescu (cu mai vechi state de poet), de Matei Călinescu și Dumitru Micu, care încearcă, nu fără soiți de izbîndă, favorurile muzelor. Prozatorul Eugen Barbu, pe linia unor tradiții mai vechi în istoria literară, încearcă porțile esului critic și biografic cu o pană la fel de incisivă și alertă ca în restul scrierilor sale. Fenomenul acesta, deși foarte vechi, aproape ca și literatura, este mai caracteristic momentului actual, cînd genurile — și critica, mai mult ca oricînd — împotriva oricărui tendințe de scientifiizare, poate fi un gen literar — se varsă atît de generos unele în altele. Dacă există o proză eseistică — punctul de plecare fiind literatura și cel de sosire tot literatura — de ce n-ar exista, cu aceeași legitimitate, și o „proză critică”, oricît ar apărea de echivoc formularea. Cert este că un scriitor, cînd face critică literară, fie că se numește Baudelaire sau Valéry, Thomas Mann sau Robert Musil, Macedonski sau Ion Barbu, rămîne, pînă la urmă, tot scriitor. Vrem să spunem că doza de subiectivitate, pe care o descoperim, de altfel, în orice producție critică, va crește în grad maxim cînd autorul este scriitor, adeseori pînă la un punct care ne împiedică să distingem cu claritate, cum spunea altădată Măiorescu, deși nu împărțăm punctul său de vedere cu privire la inoportunitatea amestecului scriitorilor în critica literară, profilul creatorului supus analizei de către un conitate de breaslă.

S-ar putea, de aceea, să nu ne împăcăm cu imaginea lui Goethe care se joacă cu măștile, reținînd-o mai ales pe aceea întinsă de Mephistopheles, pentru că prea o contrazice pe cea familiară, deprinsă în cărțile de școală, în studiile de bază asupra poetului și așa cum a vrut el însuși, în scrierile autobiografice, să se înfățișeze posterității. Ee altfel acestora din urmă, și în special faimoasei Dichtung und Wahrheit, calificată „seacă autobiografie”, „confesiune rece și pedantă a unei vieți ce nu e dezvoltată în întregime”, Eugen Barbu nu le acordă mare credit. Trebuie să recunoaștem, însă, că, din această cauză, aventura lui Eugen Barbu nu apare cu nimic mai puțin interesantă. Portretul lui Goethe, așa cum ni-l înfățișează Eugen Barbu, sprijinindu-se pe surse autorizate, ne cucerește insidios, în ciuda protestelor noastre interioare. Pe imaginea mai veche, pe care nu va reuși s-o alunge, se suprapune un Goethe balcanizat, coborît din Olimp în realitatea diurnă. Cînd vorbim de portretul balcanizat al poetului, avem în vedere sensul superior al cuvîntului, acela care ne amintește de cerul din Isarlik, sub care, în cea mai stranie împăcare, recunoștin finețea bizantină și pulberea din bazarul gălăgios și murdar. Goethe din cartea lui Eugen Barbu nu

este poetul pe care-l cunoaștem, dar e o mască posibilă a lui. Orice scriitor mare s-a înfățișat lumii, în definitiv, cu mai multe măști. Totul este să nu-l judeci după una singură și aceasta a intenționat autorul.

Ce urmărește Eugen Barbu, așadar, scriind *Măștile lui Goethe*? Pentru că o carte ca aceasta trebuie înțeleasă în intențiile ei — și numai așa — să-l lăsăm chiar pe autor să-și prezinte volumul: „Să ne înțelegem, nu am nici o părere despre Goethe! Sînt un colportor de știri vechi despre autorul lui Faust și nici măcar nu încerc să pun ordine în aceste „fișe”. Din afirmațiile culese de la alții, cititorul e liber să alegă ce vrea, nu vreau să fac din Goethe un caz. Așadar, să trecem mai departe”. Poetul german este prezent pînă la sfîrșit „prin ochii altora”, nu atît ca „eroul biografiei noastre”, ci mai ales ca „eroul fișelor noastre”, cum ni se atrage atenția în mai multe locuri: „Ne apropiem de sfîrșitul unei lungi vieți pe

o carte pe săptămînă

care am încercat s-o surprindem prin ochii altora, fără pretenția de a face altceva decît să informăm cu mijloace modeste pe cei care au mai puțin timp și mai puțin răbdare”. Criteriul de selecționare, mai întîi a izvoarelor de bază și după aceea a „fișelor” din care va trebui să apară portretul unei personalități pline de contradicții, este indicat cu aceeași grijă: „Am în față cîteva biografii, mai mult sau mai puțin literaturizate, mai multe studii cu referiri și la viața poetului. Să căutăm din extrașcolară din ele faptul de viață, acele ecouri puternice ce răsună în operă, engramele ce i-au marcat paginile, pentru că după credința noastră orice scriitor înainte de toate se exprimă pe sine, se caută și se descoperă în propriile pagini, se explică și explică și altora viața trăită numai aparent între semenii săi. Căci ce este, la urma urmelor, biografia unui astfel de individ? O autoexilare perpetuă, ascunsă de formule amabile de politețe, față de ceilalți, o luptă continuă pentru dobîndirea unei singurătăți necesare ca aerul și ca apă, singurătate la care mereu se atentează inconștient sau nu, pînă și după moartea săi. Autorul va căuta mereu „amestecul de elogie și subversiune”, bucurîndu-se deschiș cînd va putea picura prin propria-i peniță ceva din „subtila otrăvă a izvorului”: „Recunoaștea că amestecul de elogie și subversiune este maștrălat și că merita efortul de a fi recitat!” — notează comentatorul pe o pagină din Lotte la Weimar de Thomas Mann. Preocupat exclu-

siv de viața poetului, biograful mărturisește în mai multe rînduri, chiar cînd nu împărtășește păreriile unor autorități, cum va nota în replică la unele elogii ale lui Tudor Vianu, că: „nu ne-am propus un studiu al operei goetheene”. Scopul este altul: urmărirea, pe bază de fișe, a „complicatului” portret al lui Goethe: „Cum nu ne propunem să atacăm opera, lucru ce trebuie încredințat unor critici serioși, nealterați de ideile moștenite prin școală și reputația transmisă din inerția urmașilor, să ne vedem de treabă și să încercăm să completăm acest complicat portret al autorului lui Faust”.

O întrebare stăruie. Oare dacă nu ne preocupăm de poezie cînd ne referim la un poet, cum mărturisește cu o laudabilă franchețe Eugen Barbu, nu lipsește, dintre măștile înfățișate, tocmai cea esențială? În definitiv putem trece cu vederea că lui Goethe i-a plăcut cutare sau cutare femeie, că în tinerete a făcut „exhibiții nudiste cu prietenii” la Darmstadt, că prefera anume „răciturii din picioare de vișel”, vinaturile și icrele negre, sparanghelul sau castraveciorii în oțet, că „bea cîte o sticlă de vin întreagă la fiecare masă” (și „exemplele s-ar putea înmulți, dar nu trebuie să ne amuzăm de slăbiciunile oamenilor mari”, ne sfătuește autorul), după cum putem trece cu vederea și peste faptul că era „egoist”, „lacom de laude”, „juisior”, „disprețuitor față de semenii”, „zabolit”, că prefera „amestecul de snobism aristocratic cu plăcerile prietenilor gregare”, „teatralitatea” și „grandilocvența”, dar niciodată nu vom putea rămîne indiferenți, nu vom putea ignora, că această „natură demonică”, această „fire paradoxală”, această „natură dublă”, urmărirea cu mare perseverență de biograful, a atins, cu fruntea sa, cerul poeziei. Stăruind asupra omului și curteanului, Eugen Barbu s-a expus cu bună știință, deliberat, în această biografie a lui Goethe, pericolului de a scandaliza. Intenția sa a fost, însă, mărturisită sau nemărturisită, de a face literatură, personajul fiind doar întimplător Goethe, și, cum singur spune, „orice scriitor înainte de toate se exprimă pe sine”, chiar cînd, adăugăm noi, scrie despre alții. Urmărindu-l pe Goethe, Barbu a călcat mereu în propria sa umbră.

Dacă nu vom face, așadar, greșeala, de a scoate această carte din intențiile mărturisite de autor și de a o situa în alt plan, respins de fapt de biograful-scriitor, acela, al ordinii, al judecății răcite de truda cercetării (o scurtă privire doar asupra paginilor consacrate de Wilhelm Kosch în *Deutsches Literatur-Lexikon*, 1963, bibliografie Goethe are darul să te interzică, — parcurgerea ei fiind posibilă numai în ani îndelungați de studiu), al aplecării deasupra textelor, putem spune, în deplină liniște, că Eugen Barbu a scris o carte spumoasă, antrenantă și îndrăzneată. Ea nu ne va stîrbi imaginea lui Goethe, așa cum o cunoaștem. În preajma ei vom reține și alta, asupra căreia indeobște nu se insistă, pentru că toți, genii sau oameni de rînd (și acesta este tîlcul eroului lui Barbu care apasă cu toată puterea pe dualitatea căru-comedian) sîntem urmăriți, în tot ceea ce facem, și de masca pe care ne-o întinde Mefisto. Nu ne-ar da oare de gîndit cel care nu întinde mîna s-o ia?

Al. Andriescu

Apariția volumului „Insemnări despre Hegel”, ca de altfel oricare din scrierile filozofului D. D. Roșca, a însemnat fără îndoială, unul din darurile cele mai de preț ce puteau fi oferite publicului „iubitor de înțelepciune”. Căci, fie că e vorba de prezentarea unei viziuni filozofice proprii, ca în „Existența tragică”, sau de exegeză istorică, D. D. Roșca ni se înfățișează deopotrivă cu trăsăturile unui profund și original gânditor, evocându-ne întotdeauna imaginea înțeleptului atît de bine caracterizat de Montaigne prin „efortul de a așeza lucrurile în adevărata lor lumină”; fizionomie complexă, dialectic structurată, îmbinînd tendințe contradictorii într-o armonie fecundă, sentimentul cu rațiunea cea mai lucidă, o anumită capacitate de detașare, de contemplare a lucrurilor din unghiul cel mai cuprinzător al abstracției speculative, dar și de

rezidă într-o viziune sintetică, integratoare, asupra spiritului uman, în afirmarea plenitudinii și unității lui funciare ca prezență activă, superioară și immanentă conținuturilor eterogene ale conștiinței; de unde refuzul celui raționalism abstract și rigid din care a înflorit mitul „intellectului pur”, al unei rațiuni transcendente și imuabile funcționînd pe un plan de sine stătător, impermeabilă la solicitările vieții sociale și afective, desprinsă ca atare de tot ceea ce ar putea însemna stabilitatea vreunei punți concrete de legătură între eul spiritual și lumea din afară.

Despre necesitatea unei izolări spirituale a filozofului și în genere a cărturarului, de realitățile concrete ale vieții social-istorice, s-a vorbit adeseori în trecut, mai cu insistență în primele decenii ale secolului nostru și se mai vorbește încă și astăzi în occident. Desprinderea de conținutul vieții „seculare”, contemplarea realităților

excluse sau ignora imixtiunea oricărui element de subiectivitate în acest domeniu de activitate a spiritului.

În fața acestor alternative deopotrivă de unilaterale, concepția asupra filozofiei cu care operează autorul „Insemnărilor despre Hegel” ni se impune cu o excepțională forță de convingere. Nu numai prin arta magistrală a expunerii, decurgînd de altfel din însăși metoda de lucru, din capacitatea de aprofundare a problemelor, de a le prezenta în toată rigoarea și semnificația lor concretă, cu resursele unei gândiri dialectice prin vocație; dar nu mai puțin, prin conformitatea concepției de bază cu adevărurile fundamentale ale psihologiei umane. Nu poate fi vorba — ne spune în esență D. D. Roșca — de o desprindere a gândirii filozofice, oricît de abstractă în elanurile ei speculative, de contextul social istoric. Dar supusă acestei firești înfrîuriri, creația filozofică nu-și e-

că la operațiunea de simplă generalizare a rezultatelor științei sau de sinteză a științelor particulare. A înțelege lucrurile în acest fel, lăsînd în sarcina filozofiei efortul de sinteză a datelor științei, poate trece cu drept cuvînt ca dovada unei manifestări de îndoială, — evident vexatorie — în capacitatea omului de știință; căci se ivește în acest caz fireasca întrebare:

prin ce miracol profesiunea de filozof ar putea conferi celui care o practică puterea de a merge mai departe, urmînd aceeași cale pe care omul de știință poate el însuși progresa, cu șanse mult mai mari de certitudine a rezultatelor? Filozofia mai înseamnă însă și altceva și acest altceva a fost admirabil pus în lumină de gânditorul D.D. Roșca, prin rolul acordat sensibilității ca unul dintre factorii determinanți de prim ordin, al celui specific personal, în absența căruia nu poate fi vorba de creație filozofică propriuzisă. O dată cu aceasta, însă, apar în sinul oricărei adevărate filozofii — ca aceea a lui Hegel în cazul de față — anumite trăsături care o înrudesc, pînă la un punct, cu opera de artă.

„Într-o mare filozofie, concepția generală despre lume, accentul personalității, coloratura personală, este un element care nu poate fi trecut cu vederea de cel ce dorește să înțeleagă acea filozofie în spiritul ei adevărat și în toate încheieturile ei. Aceasta, fiindcă o mare filozofie, asemenea unei mari opere de artă, pe lângă faptul că în datele ei fundamentale este expresia mai mult sau mai puțin abstractă a coordonatelor istorice esențiale ale epocii sale, e și inevitabilă expresie a personalității celui ce a elaborat-o” („Insemnări despre Hegel” — p. 32—33).

Ca orice manifestare a vieții, filozofia, asemenea artei, adevărate filozofie, își are rădăcinile într-un imperios și indivizibil elan interior, în care se exprimă vocația unei personalități. Din această concentrare și conlucrare armonioasă a tuturor forțelor conștiinței, acea impresie de predestinare, în sensul orientării spre un anumit univers spiritual, pe care o produce opera unui autentic gânditor, privilegiul de a se manifesta în acest univers al său cu o intensitate și o profunzime singulară. Da, că putem spune cu romanticii post-kantieni că arta e filozofie, reciproca nu ni se pare mai puțin îndreptățită; opera gânditorului D.D. Roșca — el însuși făcînd parte din familia filozofilor artiști — reprezintă de fapt o convingătoare pledoarie în acest sens. Filozofia e artă într-o privință, nu numai sub aspectul exterior al mijloacelor de expresie, al realizării stilistice, dar și sub acela al conținutului, artă a conceptului, am spune, în sensul și în măsura în care, gravitînd în jurul adevărului ca valoare centrală, se înfățișează cu trăsăturile unei construcții complexe, polifonice, prin combinația armonioasă — nu lipsită de o anumite fantezie romanescă — a unor elemente eterogene provenite din lumea din afară ca și din activitatea subiectivă, în ceea ce are mai profund și mai original, a personalității creatoare. Numai în aceste condiții, pornind din adîncimile unui eu uman și utilizînd toate resursele care pot face să vibreze conștiințele cărora li se adresează, actul filozofic își definește funcția lui specială, cu profunde implicații umaniste, atît de viu ilustrată în întreaga operă a filozofului D. D. Roșca.

NOTE

Recent, Filiala Iași a Academiei Republicii Socialiste România a comemorat împlinirea a zece ani de la moartea eminentului savant ieșean Radu Cernătescu. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de acad. Cristofor Simionescu, președintele Filialei Iași a Academiei, care a spus, printre altele: „Radu Cernătescu se plasează în galeria figurilor de savanți care aparțin poporului român și cărora acesta le cultivă amintirea și le stimează credința cu care l-au slujit”.

În continuare, prof. dr. doc. Mihai Dima a evocat viața celui comemorat, iar dr. Ion Popescu a omagiat, în cuvinte pline de căldură, opera acestuia.

Cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la moartea lui Alexandru Flechtenmacher, cel care a compus, între altele, muzica la „Hora Unirii”, la majoritatea vodevilurilor lui Alecsandri și la opereta „Baba-Hirca” a lui Matei Millo, subliniem contribuția lui la lupta generației sale, generația unirii. Astfel, în 1848, Flechtenmacher compune „Sfîntă zi de libertate”, iar „Hora Unirii” a circulat timp de 3 ani în ilegalitate, cauzînd multe neplăceri autorului. Tatăl compozitorului a fost primul pravilist al Iașului, Christian Flechtenmacher (1785—1843) și el e cel care a transmis fiului vocația pentru artă dar și punerea ei în slujba idealurilor generoase. Jurisconsultul ieșean dedică o lucrare juridică lui vodă Calimah, dar alături o broșură de „poetice încercări” și solicită încuviințarea de a edita o gazetă juridică pentru ca „poporul să știe a-și apăra dreptatea”. În lucrarea sa monografică „Jurisconsultul Christian Flechtenmacher” (Iași, 1931). C. Ungureanu îi atribuie și colaborarea la Dictionarul juridic din 1815.

Cînd ajunge profesor și director al Conservatorului din București, deci investit cu rol oficial, Alexandru Flechtenmacher compune, în 1892, „Glasul desmoștenitorilor” și „Hora muncitorilor”, alîndu-se pe aceeași linie de luptător pentru cauzele pentru care militase tatăl, pravilistul din cartierul Păcurarilor — Iași.

De curînd, D.S.A.P.C. Iași a fost dotată cu două mașini electronice de calculat devize. E vorba de un S-381 transformat și un Olivetti format mic. Intrarea în circuit a acestor mașini va contribui la accelerarea ritmului de lucru, dublînd capacitatea de calcul a secției respective.

Muzeul Etnografic al Moldovei a împlinit 25 de ani de existență, timp în care a crescut an de an îmbogățindu-și colecțiile și sporindu-și prestigiul. Sute de mii de vizitatori au trecut prin sălile lui, admirînd piesele de port național, instalațiile de industrie rurală sau numeroasele opere de artizanat popular.

Pentru a sărbători această aniversare și cu prilejul împlinirii a 10 ani de la prima expoziție etnografică, muzeul a organizat în sala Victoria din Iași o expoziție în care sînt expuse piese unice din ultimele achiziții, ca urmare a depistărilor realizate de către echipele de specialiști pe teren, oglîndînd în special portul național din toate zonele etnografice ale Moldovei.

NOTE

ISTORIA ȘTIINȚEI ÎN IMAGINI!

O fotografie a savantului Nicolae Iorga făcută la Iași în 1925 și donată în scopul adunării de fonduri pentru ridicarea statuii lui Mihai Eminescu.

Ernest Stere

CONCEPTUL DE FILOZOFIE

ÎN

„INSEMNĂRI DESPRE HEGEL”

de D. D. ROȘCA

atașare totodată, în sensul unei statornice fidelități față de real, față de concretul uman în primul rînd, față de legile gândirii, ca și față de sine însuși. De aici, din înmănușarea acestor calități, eficacitatea operei lui D. D. Roșca, capacitatea ei de a deschide cititorului largi și luminoase perspective de înțelegere, instruire și îndemnîndu-l în același timp la rodnice meditații.

Sintetizînd rezultatele unei vaste experiențe pe terenul exegezei hegeliene, studiile cuprinse în volumul amintit reprezintă o remarcabilă contribuție cu implicații care depășesc însă limitele unui simplu comentariu istoric. Evident, în centrul preocupărilor care formează substanța acestor studii, eseuuri după cum le consideră autorul, dar integrîndu-se celei mai bune tradiții ale genului eseistic, se află aceea de a ne înfățișa filozofia lui Hegel — omul și metoda — dintr-o perspectivă nouă, mai aprofundată, impusă în cazul de față nu numai de exigențele metodei dialectice marxiste, de interpretare, dar nu în mai mică măsură de o anumită atitudine structurală, proprie stilului de gândire din todeauna al filozofului D. D. Roșca. Despre această lucrare a „Insemnărilor...”, afirmată uneori cu accentele unei adevărate profesii de credință cu privire la geneza, natura și rolul creației filozofice ne vom ocupa în aceste rînduri, rezultatele obținute în analiza filozofiei lui Hegel constituînd în fond o strălucită aplicare și verificare metodologică a unei anumite concepții despre filozof și filozofie, afirmate încă de la începuturile activității gânditorului clujean.

Punctul de sprijin al acestei concepții, schema ei dinamică, ceea ce pare să reprezinte o fundamentală trăsătură spirituală, dar și un principiu programatic,

„terestre” din unghiul de vedere al... Planetei Sirius, ar reprezenta, potrivit acestui punct de vedere, o cerință fundamentală a vieții intelectuale, cu atît mai firească filozofului care prin definiție s-ar complăce într-un climat de valori abstracte, supratemporale. În ceea ce putem vedea mai curînd trăsăturile unui „minus habens”, s-a identificat astfel semnul distinctiv al excelenței spirituale și totodată condiția proprie unei conduite superioare, conformă cu exigențele de obiectivitate ale „intellectului pur”...

Dintr-o asemenea perspectivă fragmentară, unilaterală, a putut fi zămislită imaginea celui „cleric” metafizician apărut cu atîta fervoare de un Julien Benda, desăvîrșită încarnare — ca și „Monsieur Teste” a lui P. Valéry — a unei lucidități hipertrofiată, inumană am spune, prin indiferența manifestată față de tot ceea ce reprezintă problematica concretă a vieții umane.

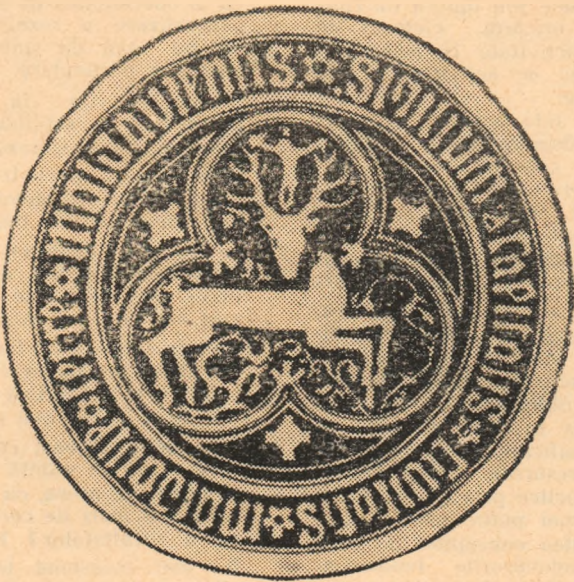
Trecutul ne oferă frecvente mărturii ale unor orientări deopotrivă de exclusive, variante ale unei înțelegeri fragmentare, restrictive, privind natura și geneza actului filozofic. Ar mai putea fi amintită în această ordine de idei acțiunea unor postulate admise dogmatic, cu urmări considerabile în istoria filozofiei; numeroși gânditori au pornit astfel de la premisa existenței unor adevăruri primare accesibile doar pe calea unor procedee pur subiective de analiză, clădindu-și pe această bază sistemele lor apriori. Dimpotrivă, prevalîndu-se de autoritatea rezultatelor și postulatelor celor mai generale ale științei, alții au conceput esența filozofiei în sensul unei operațiuni de supremă generalizare și sistematizare a adevărilor teoretice, științific fundate, hotărîți a

puizează înțelesul prin înfăptuirea unor vaste sinteze explicative. Indisolubil legată de activitatea intelectuală a cunoscător, intervine pe acest plan de manifestare a conștiinței umane și acțiunea, la rîndul ei firească și necesară, a unui factor afectiv. Astfel că „...alături de o sumă de cunoștințe în principiu obiective care, încheiate într-un tot unitar, urmăresc să ne dea o imagine de ansamblu despre lume, filozofia este și luare de atitudine în fața acestei imagini. e valorificare, este ierarhizare de forme esențiale de existență, ierarhizare făcută pentru a determina locul și importanța omului și a culturii lui în lume. Operație în procesul căreia factorul emoțional al sufletului omenesc (factor tot atît de real și de însemnat ca și cel intelectual) joacă rol de prim ordin, deși cel mai adesea ascuns, plan. Gîndirea filozofică, în sensul autentic al acestei noțiuni, este de neconceput fără această reacție față de existență luată ca totalitate. Aceasta, fiindcă omul nu e numai inteligentă înregistratoare a realității ce-l înconjoară și din care face parte, ci este și afectivitate care reacționează emoțional în fața datelor furnizate de inteligentă”. (Notă din „Insemnări...” p. 6).

Intr-o expresie concentrată, de maximă concizie, ne, pasajul citat stabilește astfel coordonatele de bază ale concepției despre natură și geneza creației filozofice privită în esența ei generală, concepție inspirată în ultimă instanță de o profundă înțelegere a resorturilor și valorii proprii conștiinței omenesci. Aspirînd la obiectivitate și unificări supreme pe planul cunoașterii, filozofia se sprijină pe aportul științei, fără a-și limita însă funcția ei specifi-

1468-1968

BIRUINȚA DE LA BAIA

Vechiul sigiliu al Tîrgului Baia

O cercetare mai atentă a documentelor din secolul XV pledează pentru ipoteza că nu este exclus ca Ștefan să fi ajutat în 1467 pe răsculații din Transilvania împotriva stăpînirii craiului lor, care între altele, le impusese biruri apăsătoare. Ardelenii ar fi dorit să nu mai fie sub dominația Budapestei, îndreptîndu-și, de atunci, privirile și acțiunea lor spre Moldova și Țara Românească. Ceva mai mult, răscoala lor fiind înfrîntă, unii dintre fruntașii răzvrățiți s-au refugiat în Moldova, ceea ce a fost considerat ca o adevărată provocare pentru autoritatea craiului unguresc. Această răscoală l-a oprit momentan pe ambițiosul rege ca să atace Moldova.

De o parte și de alta erau deci fapte considerate ca adevărate provocări, încît conflictul ajunsese de neînlatrat. Spre sfîrșitul anului 1467, Matei Corvin, avînd cu el pe Petru Aron, a invadat Moldova. Ștefan se aștepta la acest atac, de aceea a luat unele măsuri de apărare. În primul rînd trecătorile Carpaților, pe unde se anunța invazia, au fost infundate cu bolovani și cu trunchiuri de copaci. Locuitorii și-au părăsit satele, lăsînd în fața dușmanului numai pustiu, foame și sete.

La începutul lui noiembrie 1467, Matei Corvin cu o oaste apreciată la 40.000 de oameni, trece prin pasul Oltuzului. La 19 noiembrie ajunge la Trotuș, regiune care era golită de populație. Armata vrăjmașă a fost atacată aici de moldoveni, căci un izvor contemporan informează că „oasele unguirilor zac acolo încă și astăzi și veșnic vor zăcea”. Încă de la început, moralul armatei lui Matei Corvin era scăzut, datorită greutăților campaniei: era iarnă, într-un teren destul de accidentat, impropriu pentru luptă. La acestea se adăuga lipsa unui scop precis al războiului. În schimb, în Moldova apărarea era susținută de tot poporul, îndeosebi de țărănimă, căci alături de ostași participa la luptă și populația. Planul lui Ștefan n-a fost să dea, de la început, o luptă decisivă, ci numai să hărțuiască și să-l uzeze pe inamic. Matei Corvin se îndreaptă spre Bacău, de unde, continuîndu-și înaintarea, ajunge la 29 noiembrie în Roman, pe care-l arse la 7 decembrie. Peste tot, de altfel, pîrjoli locurile și localitățile pe unde trecea.

Urmărind valea Moldovei, se îndreaptă apoi spre Suceava, capitala țării. În drum, o ceată de luptători se abătuse spre Neamț, unde iarăși arse cetatea părăsită. Matei Corvin era nedumerit că nu înfrîmpina o rezistență mai serioasă. Totuși, cronicarii poloni informează că moldovenii au hărțuit mereu armata invadatoare. De altfel, însuși Ștefan, care dispunea de vreo 12.000 de luptători, informează într-o scrisoare din 1 ianuarie 1468 adresată regelui Poloniei că „eu le-am ieșit înainte prin munți și am luptat cu ei în cîmp deschis și la ape și oriunde a fost nevoie... am avut cu ei zi și noapte ciocniri pe orice vreme...”.

Regele Ungariei, continuîndu-și înaintarea pe valea Moldovei, se opri la Baia unde a căutat să se întărească spre a preveni un atac neașteptat al moldovenilor, precum și spre a se odihni în preajma sărbătorilor Crăciunului.

În acea vreme, Baia — prima capitală a Moldovei, era un tîrg cu clădiri de piatră și de lemn, cu ulițe strîmte și cu un negoț activ, deși nu se afla pe un mare drum de circulație. Aici era biserica monumentală, în stil gotic, construită din piatră de Alexandru cel Bun și o altă biserică mai mică, lucrată din lemn, și care era reședința vremelnică a episcopului catolic. În piață era un turn de piatră. Tîrgul mai păstra încă amintirea trecutului. La sosirea lui Matei Corvin, Baia era pustie căci fusese părăsită pînă și de negustorii sași catolici, care bănuiau prăpă-

guri, care se văzură atacați fără cruțare, cu tot felul de arme. Moldovenii, boieri și țărani, au descălecat și pe străzile înguste au încins o luptă aprigă, corp la corp, la lumina flăcărilor.

„Și în acea noapte lugu-bră de 14 spre 15 decembrie 1467, învălmășeala începu nebună în ulițele înguste, în piața îngheșuită, în livezile ai căror copaci goi se desfaceau ca de aramă nouă pe cerul de sînge” — descrie sugestiv N. Iorga. „Unii se luptau sătui, beți, din fală, din credință, pentru rege, din setea de a trăi, de a revedeia pe ai lor de acasă. Ceilalți veniseră să răstoarcă... suferințele sârmanilor aruncați în decembrie pe potecile de zăpadă înghețată ale muntelui, jignirea adusă Domnului lor, amenințarea de nimicire sau de îngenunchiare, aruncată 'ării...'. Lupta a continuat pînă s-a

fan cel Mare descrie această mare biruință a lui în scrisoarea pe care, la 1 ianuarie 1468 a adresat-o regelui Poloniei: „Acum cîteva zile a venit asupra noastră regele unguresc Mateiaș cu putere mare și cu felurită oaste, cu domni mulți și a năvălit peste munți la Trotuș... și au pustiit și prăpădit și au ars foarte crud dînd foc la cetăți, la orașe și ucigînd copii și pîngărînd sfințele biserici și săvîrșind multe fărădelegi... Și au ars Trotușul și Bacăul și Tîrgul Romanului... și au înaintat spre Neamț și Baia și au început să-l întărească și noi am venit și am năvălit asupra lor... Și a început războiul între noi de cu seară pînă în zori... Și au căzut acolo de sabie multe capete de dregători, de căpitani ai ostii, de mari viteji... Și au rănit și pe Craiul unguresc cu trei răni de moarte... Și altă oaste a căzut de sabie, ale căror trupuri am pus pe ai noștri să le adune movilă, în număr de șapte mii și sînt mulți încă ale căror oase nu s-au adus. Și ei au pus pe Craiu pe targă și pe alți domni, și au fugit cu ei peste munți... Și le-au prins toate carăle și corturile și fel de fel de tunuri, de unelte și de puști mari și mici, pe toate...”.

Cronicarii moldoveni scriu despre această biruință a lui Ștefan cel Mare, ca și cei poloni, care precizează că la Baia au rămas zece mii de unguri morți... Lăsînd „drumul Sucevei unde-l aștepta Ștefan Vodă, scrie Gr. Ureche, (Matias) și-au întors calea și au sosit la Bae... și acolea, au stat fără de nici o grijă, de nici o parte... Și Ștefan Vodă au aprins tîrgul asupra lor... și aflîndu-i și negătiți de război, i-au lovit Ștefan Vodă... de multă moarte și pîiere au făcut într-însii... și-i vîneau țărani în zăvoaie, prin munți, unde vreo 12.000 periți s-au aflatu...” Iar cronicarul polon Dlugosz scrie că la Baia a fost „un uriaș dezastru al Ungurilor”.

În amintirea acestei lupte, Ștefan cel Mare, a construit la Baia o biserică cu pereți de piatră, groși pînă la 2 m ca de cetate, dar fără să fie pictată, de aceea i se spune Biserica Albă.

Prin această biruință, Ștefan cel Mare și-a impus toată autoritatea lui, remarcîndu-se prin strălucite calități de comandant militar, iscusit conducător și mare luptător pentru apărarea țării precum și de bun organizator. Autoritatea lui a fost întărită prin sprijinul și moralul ridicat al întregului popor, mai ales față de unii boieri care-și arătau oarecare nemulțumire față de felul de cîrmuire al lui Ștefan cel Mare.

De la această grea bătălie și etrălucită izbîndă a lui Ștefan cel Mare, s-au împlinit cinci sute de ani. În această vreme de iarnă, ca și atunci, zăpada albă acoperă locurile de luptă și de odihnă ale vitejilor (care și-au sacrificat viața apărînd pămîntul sînt ai țării, făcînd să strălucească în eternitate figura lor și a marelui voievod biruitor.

Emil Diaconescu

Un portret mai puțin cunoscut al lui Ștefan cel Mare desenat de Gh. Asachi, după o frescă azi dispărută.

dul ce se va abate asupra acestei vechi localități.

În seara de 14 decembrie, cînd ostașii unguri nu bănuiau nimic, un negustor îl informă pe Matei Corvin că pîdurile din împrejurimi erau înșesate de armata lui Ștefan cel Mare, concentrate între apa Moldovei și Șomuzului, și că aceasta era gata de atac. Armata ungurească, necunos-cînd situația locului, nu putea încerca o ieșire. Nimeni nu știa din ce parte ar putea veni atacul, și el veni. Se desfășură atunci la Baia „o luptă pentru viață, nu pentru glorie” (Bonfiniu).

Deodată, în plină noapte, văzduhul se înroși de flăcări din toate părțile, căci moldovenii au dat foc tîrgului, iar chioftele lor îngroziră pe un-

făcut ziua, cînd învinșii, puțini cîți au scăpat cu viață, au putut fugi spre Transilvania pe văile Bistricioarei și Bicazului. O cronică scrie că Matei Corvin „nu a scos din Moldova nici un tun, care sînt încă îngropate în munți, pe care nimeni nu le mai poate găsi”. Steagurile lor au rămas în mîinile biruitorilor, iar craiul însuși, rănit greu în luptă, a fost dus pe targă „cu fierul unei săgeți țărănești, care îi rămăsese, nu în față, ca să se poată min-dri măcar, ci în spate”. Regele scăpase cu viață numai datorită trădării marelui vornic Isaia, cumnatul lui Ștefan cel Mare, care a ajutat ca Matei Corvin să poată fi salvat. Dar Isaia a plătit cu capul trădarea lui, însuși Ște-

INTERVIUL NOSTRU

Prof. dr. V. Tutovan despre PREZENȚA ÎN ȘTIINȚA CONTEMPORANĂ A „EFECTULUI PROCOPIU”

Zilele acestea, zărele au anunțat aplicarea, în cadrul unor cercetări efectuate într-un laborator din California — S.U.A., a unui marcant succes al științei ieșene, cunoscut sub numele de efectul Procopiu. Cum intervalul de timp dintre descoperirea de către cunoscutul savant ieșean a efectului care-i poartă numele și prima sa utilizare într-o cercetare aplicativă, de răsnet, este de mai multe decenii, prima întrebare pe care i-am adresat-o prof. dr. V. Tutovan, în cadrul interviului prilejuit de acest eveniment, s-a referit tocmai la aspectele multiple ale relațiilor dintre cercetările fundamentale și cele aplicative.

În zilele noastre, în fața științei stau probleme mai complexe, ea fiind chemată să contribuie direct la dezvoltarea economiei și la optimizarea producției. Faptul a dus, în general, la o diversificare, ca profil, a laboratoarelor — în special în institutele de cercetări — unele orientîndu-se numai spre cercetarea aplicativă, altele spre cercetarea fundamentală, fără ca, în acest din urmă caz, să se poată bănui de la bun început utilitatea rezultatelor dobîndite. Pot fi abordate, uneori, cercetări care să aibă caracter fundamental și aplicativ în aceeași măsură. Cele mai multe sînt, însă, cercetări fundamentale cu destul de probabile șanse de aplicare a rezultatelor, din aceste rezultate derivînd, adeseori, alte cercetări, de astă dată cu caracter aplicativ.

V-ați referit, îndeosebi, la institutele de cercetări. Este de presupus, deci, că există anumite particularități ale cercetării științifice desfășurate în institutele de învățămînt superior?

— Specificul unui institut de învățămînt superior este determinat de însăși menirea sa de a forma profesori, ingineri etc. În primul caz, cercetarea științifică desfășurată în cadrul acestuia va avea, inevitabil, un caracter preponderent fundamental. După cum s-a văzut, unele din aceste cercetări ajung să-și vadă recunoscută valoarea ulterioară, fie pentru că nu li s-a acordat dintru început atenția cuvenită, fie pentru că stadiul de dezvoltare a științei, în general, și a științelor conexe, în special, nu a permis descifrarea realelor dimensiuni ale respectivei descoperiri. Penicilina a fost descoperită de Fleming încă din anul 1928, dar abia în 1945 i s-a dat acestui savant premiul Nobel. După cum, despre efectul Cervenkov se știa de mai de mult, dar abia recent s-au găsit posibilitățile de aplicare a acestei descoperiri, recunoscîndu-i-se cercetătorului meritele sale deosebite.

— Care a fost drumul parcurs în știință de „efectul Procopiu”?

— Acest efect a fost descoperit acum 37 de ani, în decursul cercetărilor efectuate în Laboratorul de Electriceitate al Facultății de Fizică a Universității din Iași. În epoca aceea era greu de prevăzut ce consecințe poate avea un efect care (pe scurt) se referă la faptul că, dacă se dispune un fir dintr-o substanță feromagnetică după axul unei bobine cu cîteva sute sau mii de spire și se trece un curent alternativ prin acest fir, acesta fiind supus și unui cîmp longitudinal, continuu, — atunci, în bobina coaxială cu firul, apare o forță electromotoare. După o amplificare prealabilă, ea poate fi pusă în evidență cu un galvanometru, un voltmetru electronic, sau cu un osciloscop catodic. Dar, după toate legile inducției electromagnetice, acest fenomen nu ar trebui să se producă. De altfel, în cazul cînd firul este dintr-o substanță neferomagnetică — de ex. cupru, aluminiu etc. — fenomenul nu are loc. Deci efectul Procopiu pune în evidență fenomene care sînt de structură internă a esanțioanelor, de substanță feromagnetică și de proprietățile lor.

Scoala creată de acad. Șt. Procopiu a continuat cercetările și le continuă și în prezent.

— Ce se poate spune despre aspectul aplicativ al efectului Procopiu?

— Intrucît el reprezintă, în fond, un gen de magnetizare a substanței supuse simultan unui cîmp continuu longitudinal și unui cîmp circular alternativ, efectul Procopiu a fost utilizat la studiul proprietăților magnetice ale păturilor subțiri din substanțe feromagnetice. De prin 1950, studiul acestui fenomen a depășit limitele orasului Iași și, în prezent, el este studiat în alte centre universitare din țară (Cluj și Timișoara), precum și peste hotare. Fizicienii din Franța, Germania, Italia, U.R.S.S., S.U.A., abordează studiul acestui efect sau îl utilizează în diverse alte studii din fizică. După cum se știe, de curînd, într-un mare laborator din California (S.U.A.) s-au făcut primele încercări de a se realiza memorii pentru mașini electronice de calcul cu anumite caracteristici, pe baza acestui fenomen.

— Putem spune că, în general păturile subțiri reprezintă o direcție de cercetare a fizicii ieșene?

— Păturile subțiri reprezintă mai mult decît o direcție, ele reprezintă un domeniu larg de cercetare. În cuprinsul acestuia pot fi studiate proprietățile electrice, magnetice, optice etc. ale păturilor subțiri. Dacă ne referim numai la proprietățile magnetice, de pildă, ele constituie, într-adevăr, o direcție de cercetare. După părerea mea, o direcție foarte importantă, deoarece poate aduce noi contribuții la cunoașterea structurii materiei.

— Puteți preciza unele preocupări actuale ale cercetării efectuate în laboratorul pe care îl conduceți?

— Una din actualele preocupări ale laboratorului de fizică al Universității Al. I. Cuza este utilizarea efectului Procopiu la studiul fenomenului ordine-dezordine, fenomen studiat, în ultimii ani, cu multă intensitate în multe mari laboratoare din lume. Dar, pînă în prezent, niciăieri tema nu a mai fost abordată în acest fel. Sigur că importanța rezultatelor obținute va depinde foarte mult de continua dotare a laboratorului, în special cu instalații de realizare a temperaturilor joase.

— Este vorba de o cercetare fundamentală cu perspective de a conduce spre eventuale cercetări aplicative?

— Firește. Cu precizarea că dezvoltarea multilaterală a științei, imensa sporire a mijloacelor moderne de comunicare și informare, atenția acordată cercetării științifice favorizează o tot mai accentuată scurtare a intervalului de timp dintre momentul obținerii rezultatelor unei cercetări fundamentale și cel în care acestea determină electuarea cu succes a altora, cu caracter aplicativ.

Sergiu Teodorovici

VECHILE BIBLIOTECI ROMÂNEȘTI ȘI CULTURA EUROPEANĂ

Bibliotecile din școli și mănăstiri, palate voivodale sau case boieresti au purtat, prin timp, măturile scrise ale vechimii, trăinicie și continuității culturii noastre naționale. Datorită lor putem reconstitui astăzi atmosfera spirituală a unor vremuri de mult apuse, putem asculta și înțelege marele și nesfârșitul dialog al generațiilor sau putem descifra, în cronici, manuscrise sau tipărituri de epocă, efortul creator al înaintașilor de a dura pe pământul românesc fortărețe de cultură universală. „De aceea, scria cîndva Nicolae Iorga, nici o listă de cărți nu e indiferentă. Am voi să avem pe această cale cit mai multe cunoștințe de suflute, cit mai multe psihologii: mi-ar trebui însemnarea cărților celor mai buni ca și a celor mai răi, celor mai ageri ca și a celor mai mărginiți, pentru a înțelege pe deplin din nevoia de citit a unei societăți, orientarea ei, moravurile ei, seriozitatea sau ușurătatea ei, situația ei față de judecată, desăvirșit informată și foarte aspră, a timpurilor”.

Dacă stolnicul Constantin Cantacuzino citea în original incunabule tipărite în Germania sau periodice venețiene, iar în biblioteca domnului Constantin Brîncoveanu descoperim astăzi lucrări de istorie, jurisprudență, matematică, astronomie, teologie, editate la Londra, Paris, Amsterdam, Köln, Roma, avem temeinice motive să recunoaștem în cultura medievală românească trăsăturile innoitoare ale umanismului european.

În colecțiile de cărți alcătuite prin truda ziditorilor culturii noastre găseam o largă reprezentare literatură și filozofia antică. Alături de epopele homerice, a căror existență este alestată aproape în toate bibliotecile românești vechi, o semnificativă circulație a înregistrat opera marelui Aristotel. Astfel, numai stolnicul Constantin Cantacuzino avea în biblioteca sa de la mănăstirea Mărgineni zece de ediții și comentarii aristotelice, printre care *Analiticele și Respingerile sofiste*, editate la Florența, în 1521, împreună cu notele unui cunoscut interpret al filozofiei Stagiritului, Alexandru din Afrodizia.

Amintirea antichităților stăruie și în frumoasa însemnare grecească de pe frontonul bibliotecii brîncovenesti de la mănăstirea Hurezu: «Biblioteca de hrană dorită sufletului, această casă a cărților imbie preînțeleapta imbeșugare». Aici s-au păstrat, pînă în zilele noastre, unele lecturi pasionate, cele *Optprezece tragedii ale lui Euripide*, imprimate la Basel în anul 1551, *Comediile lui Aristofan* (Veneția, 1568) și o splendidă ediție din *Iliada și Odiseea*, cu comentariile celebrului filolog alexandrin, Didymus.

Între paginile unui tratat latinesc despre logica și dialectica aristotelică, ieșit de sub teacurile tiparnițelor venețiene la

sîrșitul secolului al XVI-lea, aflăm, cu surprindere, o însemnare, în limba italiană, a stolnicului Constantin Cantacuzino, cuprinzînd *Summario del miei libri*. Cu scrisul său elegant, deprins la înaltele școli din Italia renașcentistă, cărturarul român trecea titlurile a douăzeci și șapte de cărți ce ar înobilă și astăzi rafturile unei biblioteci: *Epistolele și Metamorfozele* lui Ovidiu, *Fabulele* lui Esop, poemele lui Torquato Tasso: *Aminta și Rinaldo* sau vestitul „*L'Orlando furioso d'Ariosto*”.

La aceeași înălțime a cugețului și simțirii omenesti se află și *Adagiile* lui Erasmus de Rotterdam, menționate de stolnicul Constantin Cantacuzino în *Jurnalul* său de călătorie. Exemplarul care i-a aparținut, o tipăritură apărută la Basel în 1559, se păstrează astăzi la Biblioteca Colegiului „Nicolae Bălcescu” din Craiova.

Pe măsură ce sînt scoase la lumină, din risipirile altor veacuri, cărțile de lucru și de desfătare ale cărturarilor noștri de odinioară, apar noi și nebanuite aspecte ale culturii medievale românești, care o situează și mai aproape de frământările și izbinzile spirituale ale Europei.

La sîrșitul veacului al XVII-lea, cînd existența noastră națională era grav amenințată de tendințele expansioniste ale marilor puteri europene, iar multi istoriografi străini puneau în circulație, prin cărțile lor, date și idei eronate relative la trecutul țării românești, luminarea genezei dacoromane și a permanenței poporului român între hotarele străvechi ale Daciei devenise o problemă de mare actualitate politică și culturală. De aceea, domnul Constantin Brîncoveanu, sfătuit de eruditul său cancelar, stolnicul Constantin Cantacuzino aduna în biblioteca mănăstirii Hurezu edițiile greco-latine ale cronografiilor bizantine, care cuprindeau bogate informații privitoare la războaiele daco-romane, cucerirea și colonizarea Daciei, retragerea aureliană, vlahii din nordul și sudul Dunării, apariția primelor formațiuni statale pe teritoriul țărilor românești și întemeierea Principatelor.

Somptuoase în splendidele lor legături în piele cu incrustații auri, tomurile masive ale istoriilor bizantine, erau imprimate la Paris, în tipografia regală, sub îngrijirea filologului Philippe Labbe și a marelui bizantinolog francez, Charles Du Cange du Fresne.

Ample știri despre prezența obiceiurilor și limba populației daco-romane din nordul Dunării, la un secol numai după retragerea armatelor romane, ofereau *Ambasadele* retorului constantinopolitan Priscus Panites, în timp ce *Istoriile* oratorului Petrus Patricius narau pe larg evenimentele din perioada războaielor daco-romane. Multe pagini au consacrat războaiele daco-romane și alți cronografi, pre-

cum: Georgius Monachus Syncellus, Georgius Cedrenos, Ioannes Zonaras, Constantin Manasses, Mihail Glycas.

Literatura istorică a Bizanțului își releva, însă, imensa sa valoare documentară prin număratele știri despre vlahii din nordul și sudul Dunării, în mileniul întunecat al migrațiilor barbare și al cristalizării primelor formațiuni statale.

Conștient de unicitatea lor informativă, stolnicul Constantin Cantacuzino folosește din plin aceste prețioase izvoare narative în neterminata sa încercare de sinteză a istoriei naționale, *Istoria Țării Românești*.

Se inaugurară astfel primele cercetări românești de bizantinologie, anterioare cu mult studiilor lui Dimitrie Cantemir, considerat dintotdeauna drept începător de drum și în acest domeniu.

Paralel cu investigațiile de amploare întreprinse în cultura europeană pentru aflarea izvoarelor istoriei țărilor românești, se desfășura și acțiunea de traducere și editare integrală a *Bibliei* în limba română.

Sensul renașcentist al acestei vaste întreprinderi filologice, la care au colaborat cei mai de seamă cărturari ai veacului, este puternic reliefat de prezența, în biblioteca mănăstirii Hurezu, a monumentalei *Biblia sacra polyglotta*, tipărită la Londra, între 1653—1657, în șase volume în folio. Alcătuită de un mare orientalist englez Walton Bryan, ediția londoneză cuprinde opt versiuni ale textelor biblice: samaritană, greacă, chaldaică, siriacă, arabică, etiopiană, persană și latină. Împreună cu cele șase volume ale *Bibliei poliglote*, marelui logofăt Constantin Brîncoveanu, supraveghetor domnesc al editării *Bibliei de la București*, a cumpărat și un *Lexicon heptaglotton* (Lexicon în șapte limbi), întocmit și tipărit de filologul englez Edmund Castell, în anul 1686, spre a facilita consultarea *Bibliei* editate anterior.

Catalogul bibliotecii mănăstirii Hurezu mai înserează și alte lucrări similare, ceea ce demonstrează întinsele preocupări filologice ale marelui domnitor: *Lexicon greco-latinum* (Basel, 1532); principala operă a lexicografului englez Cornelius Schrevelius, *Lexicon manuale greco-latinum* (Padova, 1687) și dicționarul de faimă europeană, *Marele lexicon a lui Varinus sau Tezaurul întregii limbi grecești*, tipărit la Veneția, în 1712, de Antonio Bortoli, cu sprijinul lui Constantin Vodă Brîncoveanu.

Lecturile universale ale domnului Constantin Brîncoveanu, ale stolnicului Constantin Cantacuzino și ale altor zeci de trudituri ai slovei au deschis astfel, întregii culturii românești, calea spre valorile imponderabile ale spiritualității umane.

Corneliu Dima-Drăgan

Cunoscută mai demult de către locașnici, cetatea de la Brăhășești a fost atribuită, în 1929, lui Ștefan cel Mare, (opinia prof. C. Solomon din Tecuci). Această apreciere se baza pe câteva argumente ipotetice și pe sondajele personale ale profesorului tecucean. Nu intenționăm să minimalizăm importanța acestor cercetări făcute din salariul de profesor, într-o perioadă cînd la noi arheologia medievală încă nu era întemeiată. Bazîndu-se pe relații care erau nu numai insuficiente, dar și dubioase, cetatea a fost fixată într-o epocă mai nouă. Totuși, meritul de a fi sesizat urmele de viață dacică de aici revine profesorului C. Solomon, care neavînd mijloace materiale suficiente, n-a putut continua cercetările, pînă la deslusirea adevăratei origini a acestei cetăți.

Argumentele principale pentru atribuirea cetății lui Ștefan cel Mare au fost: o sabie din secolul al XV-lea, găsită la începutul secolului pe locul cetății, lucru dubios, însă, deoarece la o cercetare recentă făcută de noi,

truns în Moldova pe la Brăila, urcînd apoi pe valea Siretului spre Războieni, este mai probabil că Ștefan cel Mare, plecînd de la Bîrlad, a trecut valea Berbecului mult mai la nord de localitatea Brăhășești, îndreptîndu-se spre Bacău și Roman, pentru a organiza rezistența de la Valea Albă.

Totuși acest argument teoretic nu este suficient pentru a rectifica opinia privind apartenența acestei cetăți. Cercetarea noastră din toamna aceasta a depistat materiale arheologice aparținînd epocii geto-dace. Dar lucrul cel mai hotărîtor, după cum vom vedea, este locul unde se găsesc situate aceste materiale, anume, în sistemul de apărare al așezării.

Cetatea de la Brăhășești este situată pe terasa mijlocie de la confluența celor două pîraie, Berbec și Zelefin. Podul terasei este cu cîțiva zeci de metri mai înalt decît alba majoră a celor două pîraie. De pe acest loc sînt condiții foarte bune de vizibilitate, atît spre sud, pînă la gura văii, cît și spre nord. Întregul

Poiana din stratul secolului respectiv, precum și cu cei de la Militari București.

Cu privire la rostul acestei cetăți aici în sudul Moldovei, cercetări de din urmă timp au arătat că societatea geto-dacică de la nord de Dunăre, era din punct de vedere politic în plină fază de democrație militară și cunoștea un mare avînt economic și social. Așezările de tip „oppidum” se înmulțeau în toată Cîmpia Dunării. Stratul arheologic de la Poiana cu bogate urme de locuire din această vreme, arată că dacii încă nu făceau ceramică la roată, dar se serveau de astfel de vase ceramice, importate de la greci. O situație asemănătoare este și la cetatea de la Brăhășești, unde s-au găsit și fragmente de ceramică grecească. Avînd în vedere o societate dacică prosperă în sudul Moldovei, în această vreme, documentată bine la Poiana pe Siret, ridicarea unei cetăți la una din porțile de acces în Podișul Bîrladului, în care clocotea de asemenea o puternică societate dacică, este pe deplin justificată.

O CETATE DACICĂ ÎN SUDUL MOLDOVEI: BRĂHĂȘEȘTI

nu s-au mai găsit alte dovezi materiale aparținînd acestei vremi; apoi un document din 11 iunie 1476 dat de voievodul Ștefan în valea Berbecului. Cum această vale este lungă de aproape 80 de km., este îrași îndoielnic dacă aici a fost locul unde a poposit Ștefan cel Mare cu armata sa. Atît acest document cît și altul emis puțin mai înainte din Bîrlad, ni-l arată pe Ștefan cel Mare în această parte a țării, unde urmărea mișcările strategice ale turcilor, veniți să-și ia revanșa după înfrîngerea de la Vaslui. Admițînd că turcii au pă-

pod al terasei este înconjurat în prezent de o fîșie de moloz calcinat la roșu, lată de doi-patru metri și grosă de 0,40—0,70 m., reprezentînd resturile unui puternic sistem de apărare. În ultimul timp s-au executat lucrări agricole, atît peste zid, cît și în interiorul cetății, deranjînd aproape în întreg me toate complexele arheologice. Cercetînd o arătură recentă făcută peste zidul de apărare, s-a găsit un vas întreg și fragmente ceramice întregibile, lucrate cu mina, aparținînd secolului al III-lea î.e.n. Materialul ceramic se aseamănă cu cel de la

În afară de sondajul efectuat de noi pentru cunoașterea sistemului de fortificație, am făcut și depistări de noi așezări în raza comunei Brăhășești, unde am depistat alte patru așezări sătești dace, pe o rază de numai șase-șapte km.

Cercetările epigrafice au arătat că la sîrșitul secolului al III-lea î.e.n. în nord-estul Cîmpiei române, se găsea o formațiune politică puternică, la a cărei ajutor se aflase colonia grecească Histria. Pînă cînd nu se va cerceta cu amănuntul teritoriul dintre cursul Bîrladului și al Siretului, pentru a cunoaște în totalitatea lor așezările dace, cu momentele apariției și dispariției lor, nu putem spune ce eveniment a determinat distrugerea acestei fortificații. Felul cum a dispărut, l-am amintit mai sus — un puternic incendiu a mistuit întregul zid, lăsînd o enormă cantitate de lipitură arsă la roșu. Insuși acest amănunt ne dovedește că sistemul de construcție a zidului se deosebește de cel al cetății lui Ștefan cel Mare de la Bîrlad, care avea palisadă cu mult mai puternică, apărută de două valuri mari.

La Brăhășești avem de a face cu o construcție de lemn și argilă, frământată cu paie, care a ars la partea inferioară, iar cea superioară a fost prăbușită spre interior. Accesul la zid era oprit de două sanțuri paralele de mici dimensiuni, care îl înconjurau. După o părere mai veche, aparținînd lui Părvan, o situație identică se mai cunoaște și la Tînosul unde se presupune că în zid mai erau angajate și unele locuințe, fapt care nu este exclus și la Brăhășești unde a apărut vasul întreg chiar în molozul zidului de apărare.

Mai avem de făcut o precizare, anume, că cetatea dacică de la Brăhășești n-a avut existență prea lungă, fapt atestat de o cantitate mică de material arheologic care se găsește în ea.

Această rectificare de apartenență are o importanță deosebită pentru cunoașterea istoriei geto-dacilor din Moldova, pentru perioada cînd civilizația lor cunoștea un nuls puternic, care avea să ducă mai tîrziu la încheierea statului dac de sub Burebista.

M. BRUDIU
P. PĂLĂNTEA

FILOZOFIA CA DISCIPLINĂ ȘTIINȚIFICĂ

(Urmare din pag. 1)

ale omului în lumina situației dezvoltate prin existența paradoxelor etc.). Dacă la aceste întrebări nu avem metode matematice de soluționare înseamnă oare că ne putem dispensa de ele ca de pseudo-probleme? Discuția mi se pare inutilă: omul își pune întrebări și nu poate acționa decît propunîndu-și o rezolvare ideală a si-

tuației problematice în care-și formulase întrebarea respectivă.

1. „Tribuna”, XI (1967), nr. 4 (521). Printr-o stranie ironie a întâmplării, Traian Herseni îmi atribuie paternitatea unei astfel de concepții categorice opusă celei pe care am susținut-o. De fapt, în articolul *Filozofie și concepție despre lume* („Revista de filozofie”, 1966, nr. 1, pp. 89—95) am combătut tendința de a identifica orice concepție despre lume (exprimată, de pildă, în imagini artistice) cu filozofia. Anume sus-

țineam și susțin că distincția între filozofie și concepție (sau viziune) despre lume între altele „este necesară pentru a separa corpul legilor (fundamentale și derivate) ale materialismului dialectic și istoric, principiile și tezele filozofiei științifice, formulate și formulabile într-un limbaj de precizie — de aproximații preteoretice” (p. 93). Or, afirmațiile făcute de Traian Herseni îmi atribuie tocmai intenția de a justifica calificarea drept filozofie a unor asemenea construcții pseudo-teoretice. Așa cum am arătat în acel articol — apoi în comunicări diferite dar mai ales în cartea mea *Inconsistența ar-*

gumentării idealist-subiective (Editura științifică 1965) consider că principiile filozofiei marxiste permit — și după părerea mea impun — nu numai constituirea filozofiei ca știință, ci ca știință riguroasă (strenge Wissenschaft) ideal spre care tindea adeseori această disciplină în reprezentanții săi cei mai apropiați felului meu de a gîndi. Prezența problematicii omului, a individului „în carne și oase”, cum spunea Unamuno, nu se realizează în filozofie prin renunțare la tipul de filozofie științifică. Această problematică se ivește din însăși structura internă a filozofiei care, cum arătăm în articolul

menționat, „priveste lumea ca totalitate, în raport cu problemele existențiale ale umanității (sau ale unor grupuri sociale)” p. 91, sublinierea se află în text.

2. „Secolul 20”, 1965, II, p. 135—140.

3. Cu argumentul: „Problema azi e de a cunoaște, bucată cu bucată, fir cu fir, de a integra ce am cunoscut; de a-l stăpîni, de a-l folosi” (p. 140). Discuția privind concepția asupra naturii acestei „integrări”: sumativă sau amplificatoare, formal-logică sau dialectică ar lărgi prea mult cadrul pe care ni l-am împus.

comentariul nostru

ÎNCEPUTUL SFÎRȘITULUI N.A.T.O.?

Anul 1963 va fi, oare, ultimul an al N.A.T.O.? Iată problema care se discută tot mai intens în cercurile politice occidentale pe măsura apropierei anului 1969, termenul de expirare a valabilității pactului. În această perspectivă, preocupările adepților N.A.T.O. pentru găsirea unor modalități care să facă viabilă alianța și după două decenii de existență a ei, devin tot mai intense. Încercând să atenueze „criza de armonie” din sînul alianței, la a cărei origine se află discordanța dintre obiectivele și structura N.A.T.O. și realitățile epocii noastre, susținătorii acestui bloc militar discută asiduu despre o așa-numită „reformă”, „adaptare” a pactului nord-atlantic la condițiile actuale.

De fapt, ultima sesiune a Consiliului Ministerial N.A.T.O. a demonstrat că acum, pe primul plan nu se află numai dilema alegerii unei doctrine militare („riposta gradată” în locul „represaliilor masive”), ci schimbarea însăși a rolului și structurii alianței. Planul Harmel, botezat cu numele ministrului de externe belgian, reprezintă o tentativă de a schimba centrul de greutate al N.A.T.O. de pe latura militară pe cea a colaborării economice. Acest plan nu este primul în acest gen, lucru recunoscut chiar de Harmel, care a declarat însă că urmărește să aducă „la gustul epocii” vechile proiecte de dezvoltare ale Pactului Atlantic, de cooperare nemilitarizată, indiferent dacă era vorba de „Planul Herter” de 10 ani, sau de „Planul Brosio”, după numele actualului secretar general al Alianței. Așadar, strategii atlantici sînt dispuși să facă unele concesii pe linia colaborării economice, cu condiția ca structura militară să fie menținută, chiar în absența Franței. Acțiunea respectivă se desfășoară parcă după lozincă: „Să salvăm ce se mai poate salva”.

În esență, atenția „reformatorilor” este concentrată asupra a patru probleme majore: relațiile Est-Vest, relațiile dintre aliații atlantici, chestiuni politico-militare și relațiile N.A.T.O. cu restul lumii. Nu este, desigur, împlător că cerurile conducătoare ale N.A.T.O. sînt preocupate de găsirea unor noi modalități de „coordonare” a politicii aliaților, mai ales în problema cheie a raporturilor cu țările răsăritene. În actuala conjunctură, dominată de căutările în sensul destinderii și de dorința crescîndă a tuturor țărilor de a influența într-o măsură tot mai mare propria lor soartă, pro-atlanticii sînt îngrijorați de faptul că inițiativa unora dintre aliații scapă controlului blocului militar. De aceea, cerurile cele mai legate de N.A.T.O. au dorit ca orice inițiativă a membrilor alianței în problemele fundamentale ale actualității politice să fie supusă coordonării, în speță controlului organizației. Intențiile acestora sînt clare, au dat naștere la critici severe. Poziția categorică a Franței față de orice tentativă de a supune vreunei „coordonări” un important sector al diplomației membrilor alianței atlantice, a determinat ca la sesiunea din decembrie trecut a Consiliului Ministerial, pentru a se asigura toate cele 15 semnături, să fie respins un asemenea punct de vedere. Dimpotrivă, s-a prevăzut că „în calitatea lor de state suverane, aliații nu au obligația de a subordona politica lor unei hotărîri colective”.

În ceea ce privește hotărîrile de ordin militar, chiar dacă s-a aprobat un program pe cinci ani pentru armament, în Europa occidentală se fac auzite tot mai multe voci în favoarea unui șir de modificări structurale ale N.A.T.O. care să țină într-adevăr seama de noile realități. Sînt semnificative din acest punct de vedere cele relatate de ziarul turc „Cumhuriyet”: „N.A.T.O. nu mai are vreo rațiune de a exista. Funcționează doar ca un organism în slujba Statelor Unite, este demodat și putred pe dinăuntru. Se spune că a fost înființat pentru a apăra independența. Dar N.A.T.O. este acela ce a lovit în luptele de eliberare națională și a devenit un mijloc de instaurare a îndușilor fasciste”.

Mai trebuie oare demonstrată influența binefăcătoare pe care ar avea-o pentru însănătoșirea situației de pe continent european retragerea celor 344.000 de militari americani și desființarea uriașei rețele de aerodromuri, rachetodromuri, poligoane, posturi militare cu care S.U.A. au împinzit Europa? Această idee este larg răspîndită în Europa și curentul de opinie vest-european împotriva prezenței trupelor și instalațiilor americane se dezvoltă continuu. Evacuarea trupelor și bazelor americane care a avut loc anul trecut de pe teritoriul francez nu constituie decît începutul unui proces, a cărui desăvîșire pe întregul continent este inevitabilă. Centrița N.A.T.O. ia viteză sub imboldul necesităților fiecărei țări; satisfacerea acestor necesități nu se limitează numai la poziția față de forțele americane, îmbrăcînd variate aspecte. Asistăm, de exemplu, la o disociere a tot mai multe state vest-europene de agresiunea S.U.A. în Vietnam, la intenția unor guverne de a-și ajusta obligațiile militare. Chiar guvernul belgian, unde în prezent se află toate organismele N.A.T.O., a cerut o revizuire a angajamentelor Belgiei pe motivul că acestea depășesc mijloacele sale financiare, și ca urmare a destinderii survenite în relațiile Est-Vest nu mai este justificată menținerea actualului nivel al forțelor, acceptat de Belgia în 1955.

Așadar, manifestările forțelor centrifuge se accentuează în N.A.T.O. Retragerea Franței din sistemul militar atlantic, urmată de mutarea sediului N.A.T.O. de la Paris la Bruxelles se anunță ca „începutul sfîrșitului” N.A.T.O. în forma sa actuală. Iar celelalte blocuri militare dirijate de S.U.A. se prezintă cu aceleași „tare”: în S.E.A.T.O. se semnaleză absența Franței și Pakistanului; în C.E.N.T.O. — după ieșirea Itakului — celelalte state membre din regiunea afectată de pact au o orientare mai independentă.

În asemenea condiții, drapelele Alianței Atlantice continuă să fie arborate pe buildingul Porte de Namur din Bruxelles a cărui înălțime este impresionantă — 35 de etaje.

Va ajuta oare această „altitudine” pe conducătorii N.A.T.O. să „vadă mai departe”, să vadă realitățile care se conturează pe arena mondială și să recunoască că evoluția internațională se orientează spre o lume în care anacronismul blocurilor militare de tipul N.A.T.O. este evident?

Radu Simionescu

SCHIȚE DE FRANZ KAFKA

LA DRUM!

Am poruncit să-mi fie adus calul din grajd. Slujitorul nu m-a înțeles. Am mers eu însumi în grajd, mi-am înșeuat calul și am încălecat. În depărtare am auzit o trompetă sunînd, l-am întrebat ce înseamnă asta. Nu știa și nu auzise nimic. La poartă mi-a ieșit

înainte și m-a întrebat: „Încotro călărește stăpînul?”

„Nu știu”, am spus, „oriunde, numai să plec de aici. Să plec tot mereu de aici, doar așa îmi pot atînge țînta”.

„Așadar, îți cunoști țînta”, spuse el.

„Da”, i-am răspuns, „după cum spuneam. Să plec de aici — asta mi-e țînta”.

PODUL

Eram țeapăn și rece, eram un pod culcat peste o prăpastie. Aici îmi era virful picioarelor, dincolo miinile împlîntate în lutul sfărîmicios în care îmi înleștasem și dinții. Pulpanele hainei îmi fluturau de o parte și de alta. În fundul prăpastiei lărmuia pîrîul cu păstrăvi, rece ca gheața. Nici un turist nu se rădăcise pe aceste culmi de neștrăbătut, podul încă nu era menționat în hărți. Stăteam culcat și așteptam; trebuia să aștept. Un pod, o dată construit, nu poate înceta de a fi pod decît dacă se prăbușește.

O dată, era spre seară — era prima, a mia oară, nu știu — se făcuse un haos în capul meu, gîndurile mi se învîrteau într-una. Era o seară de vară, pîrîul vijîia mă posomorît, cînd am auzit pasul unui bărbat. Spre mine venea, spre mine! — Întinde-te podule, fii gata, grindă fără parapet, poartă-l pe cel ce ți-a fost încredințat. Atenuază, pe neșimțite, nesiguranța din pașii săi, iar dacă șovăie, atunci lasă-te recunoscut și, ca un zeu al munților, zvrile-l pe pămînt.

Veni, mă ciocăni cu virful

de fier al bastonului său, cu care îmi ridică apoi pulpanele hainei și mi le potrivește. Își plimbă țepușa prin părul meu stufos și o lăasă să pătrundă adînc, privind sălbatice în jur. Apoi — tocmai cînd eram ca și el cu gîndul dus peste munți și văi — îmi sări pe neașteptate cu picioarele amîndouă drept în șale. Mă înfiorai de durere, neștiind ce să cred. Cine să fie? Un copil? Un vis? Un tilhar? Un sinucigaș? Vrea să mă ispitească? Să mă distrugă? Și mă răsucesc să-l văd. Se rostogolește un pod! Nici nu apucasem bine să mă răsucesc, că mă și prăbușeam, mă prăbușeam, eram străpuns și sfîșiat de cremenea ascuțită care totdeauna mă privea atît de pașnic de acolo din apele spumegînde.

PROMETEU

Despre Prometeu ne vorbesc patru legende:

După prima, fiindcă îi trădase pe zei oamenilor, a fost înălțuit pe Caucaz, iar zeii au trimis vulturii să se înfrupte din ficatul care-i creștea mereu la loc.

După a doua, Prometeu, în fața ciocurilor care îl loveau, de durere, a intrat tot mai adînc în stîncă, pînă cînd a ajuns una cu stîncă.

După a treia, trădarea i-a fost uitată după alțea mii de ani, au uitat zeii, vulturii, el însuși.

După a patra, lipsa de sens i-a obosit pe toți. Au obosit zeii, au obosit vulturii, rana s-a închis obosită.

A rămas muntele inexplicabil. Legenda încearcă să

explice inexplicabilul. Intrucît pleacă de la un fond de adevăr, ea trebuie să sfîrșească din nou în inexplicabil.

CÎRMACIUL

„Nu sînt cîrmaci?” am strigat.

„Tu?” întrebă un bărbat înalt, posomorît și își trecu mîna peste ochi ca și cum ar alunga un vis.

Stăteam la cîrmă în noaptea întunecoasă, lumina slabă a felinarului deasupra capului, și a venit atunci o mulțime să mă dea la o parte. Și fiindcă nu cedam, mi-a pus piciorul în piept și mă împingea încet, în timp ce eu tot mă mai țineam așezat de echea cîrmei, și prăbușindu-mă am sucit-o de tot. Atunci a înșfăcat-o el și a îndreptat-o, iar pe mine m-a îmbrîncit cît colo. Mi-am venit însă repede în fire, am alergat la lucrana ce dădea înspre cabinele echipajului și am strigat:

„Echipaj! Camarazi! Veniți repede! Un străin m-a gonit de la cîrmă”. Încet mai veneau, de pe scara vaporului apărură trupuri puternice, șovăitoare, ostentive.

„Nu sînt eu cîrmaciul?” am întrebat. Au dat din cap, dar numai la străin se uitau, stăteau în semicer în preajma lui și cînd le-a spus poruncitor: „Lăsați-mă în pace!” s-au strîns unii lângă alții, au dat din cap către mine, și iar au luat-o pe scară în jos. Ce oameni! Oare mai și gîndesc ori doar se tîrîie fără sens pe pămînt?

în românește de
D. Tepeș

versuri de LÉOPOLD SÉDAR SENGHOR

TU AI VEGHEAT ÎNDELUNG...

— pentru Kham —

Tu ai vegheat îndelung, îndelung în miinile tale fața neagră a războinicului,
Care lucea stîns, ca un crepuscul în agonie.
De pe colină, am văzut soarele cuicîndu-se în golful ochilor tăi...

Oare cînd voi mai revedea, o! țara mea, orizontul pur al chipului tău?

Cînd voi mai prînzii iarăși la masa tristă a inimii tale?

O, și în adîncul sufletului un cuib e cu două cuvinte: țara mea!

Uneori aș dori alte ceruri și alți ochi,
Să beau din izvorul altor buze mai proaspete decît lămiile,

Să dorm sub acoperămintul altui pîr, la adăpost de furtuni!

Dar în fiecare an cînd alcoolul primăverii îmi reaprinde dorul,
Iarăși regret țara singelui meu și ploaia ochilor tăi peste setea savanelor...

* Kham — un fel de chitară cu care se acompaniază cel ce cîntă ode sau elegii.

...PE-O BANCĂ, ÎNTR-O SEARĂ

— pentru Kham —

...Prozaic stam pe-o bancă într-o seară.
Orele de gardă mi se-nșirau în față, ca pe o stradă monotonă stîlpilor,
Cînd am simțit pe-obrazul rece razele aurii ale chipului tău.

Unde am mai văzut acest ten atît de nobil? Era pe vremea lui Bour Sine Salmon,

Cînd tatăl bunicului meu citea chipul logodnicei în apa ca de cositor a fîntînilor.

Și ce aer blind către seară! Și e vară pe drumurile inimii mele.

Arbori cu frunze de aur, cu flori strălucitoare — e așadar primăvară?

Femeile au umbrelt aerian, ca fetele goale pe plajă, iar mușchii lungi ai pulpelor, ca niște corzi de harpă sub pielea de platină.

Trec slujitori pe calea regală, — ei merg să scoată apă din puț la ora șase —

Și becurile de gaz sînt lingă frunțile palmierilor, unde-și cîntă vîntul baladele

Și străzile sînt calme și curate ca în somnul copilăriei.
O, sfîntă frumusețe africană, fă-mi orele de veghe fără capăt:

Căci noi, insectații de tine, prevăzători comorile-ți aducem!
Sursul lor este atît de dulce! Căci e al morților noștri care dansează în satul albastru.

MASCĂ NEAGRĂ

— lui Pablo Picasso —

Doarme intînsă în candoarea nisipului.
Koumba Tam doarme. O ramură verde de palmier ascunde zbaterea părului, și-i acoperă fruntea boltită.

Îndoita tăietură — pleoapele-nchise —, izvoare pecetluite.
Ce gingașă semilună, ce gură neagră,
abia împlinită —

unde-i surisul femeii ce trădează?!

Umerii obrăjilor, linia bărbiei cîntă un acord tăcut.
Chip de mască fără de moarte, fără ochi,
fără substanță,

Cap de bronz perfect, patinat de vreme,
Ferit de farduri, de ruj, de riduri, de drumul lacrimilor, de cel al săruturilor!

O, chip, așa cum Dumnezeu te-a creat înaintea
insăși a memoriei vîrstelor,

Chip al zorilor lumii, nu te deschide ca un
grumaz fraged pentru a-mi așța carnea.
O, cit te iubesc, o, frumusețe, a ochiului meu obosit!

în românește de
Radu Cârnel

cronica

săptămînal politic, social, cultural
editat de Comitetul regional
pentru cultură și artă — Iași

Colegiul de redacție:

AL. ANDRIESCU, N. BARBU (redactor șef adj.), CONST. CIOPRAGA (director), ION CREANGĂ, AL. DIMA, ILIE GRĂMADA, DAN HATMANU, MIRCEA RADU IACOBAN (secretar general de redacție), GAVRIL ISTRATE, GEORGE LESNEA, P. MILCOMETE, CR. SIMIONESCU, ACHIM STOIA, CORNELIU STURZU, (redactor șef adj.), CORNELIU ȘTEFĂNACHE (redactor șef adj.), NICOLAE ȚĂTOMIR.

Prezentare grafică
VALER MITRU